

श्रोत: अञ्जपूर्ण पोष्ट, २०७४/०६/२९

काम नगर्ने ठेकेदारप्रति विद्युत प्राधिकरण आक्रामक

काठमाडौं । रणनीतिक महत्वका प्रसारण लाइनको ठेक्का लिने तर काम नगर्ने प्रवृत्ति बढेपछि नेपाल विद्युत प्राधिकरण ठेकेदारप्रति आक्रामक बनेको छ । कम रकममा ठेक्का लिएर ठेकेदारले काम नगरी दिंदा रणनीतिक महत्वका कर्ण प्रसारण लाइनको निर्माण अलपत्र छ । प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङ काम नगर्ने ठेकेदारप्रति आक्रामक बनेका हुन् ।

यस अघि ३२ मेगावाटको राहुघाट जलविद्युतको मुख्य सिभिल संरचनाको ठेकेदार भारतीय कम्पनी आईभीआरसीएलले काम नगरेपछि आयोजना प्रमुख रहेका घिसिङले ठेक्का तोडी कम्पनीले अग्रिम भुतानी र कार्यसम्पादन बैक ग्यारेण्टी क्रमशः ४२ लाख ७५ हजार अमेरिकी डलर र करिव २४ लाख डलर तथा ९ करोड रुपैयाँ जफत गरेका थिए ।

अहिले कार्यकारी निर्देशक रहेका घिसिङ काम नगर्ने ठेकेदारप्रति आक्रामक बनेको प्राधिकरण स्रोतले बतायो । काम नगर्ने तर आयोजना मात्रै रोक्ने ठेकेदारको चालवाजीलाई रोक्न प्राधिकरणले दुईवटा ठेक्का तोडिसकेको छ ।

प्राधिकरणले भरतपुर-बर्दघाट प्रसारण लाइन र ढल्केबर सव स्टेसनको ठेक्का तोडेको हो । प्राधिकरणले दुई ठेक्का तोडी ठेकेदार सेन्ट्रल चाइना पावर ग्रिड (सिसिपिजी)ले राखेको ३०-३० करोड रुपैयाँ बैक ग्यारेण्टी जफत गरेको हो ।

भरतपुर-बर्दघाट प्रसारण लाइनको ठेक्का तोडी बैक ग्यारेण्टी जफत गरिएपछि सिसिपिजीले ढल्केबर सव स्टेसनको कामलाई बागिनिङको माध्यम बनाएको थियो । सिसिपिजीले दिएको सूचनाकै आधारमा प्राधिकरणले दुई आयोजनाको ठेक्का तोडेको हो ।

‘हेटौडा, ढल्केबर र दुहवी सव स्टेसन निर्माणको ठेक्का लिएको कम्पनीले काम नगर्ने तर सम्झौताभन्दा बाहिरका विभिन्न सर्त राख्न थालेपछि उसैले दिएको नोटिसका आधारमा ठेक्का तोडिएको हो’, प्राधिकरण स्रोतले भन्यो, ‘उसँगको पछिल्लो छलफलमा ढल्केबर सव स्टेसनको मात्रै काम गछौं, हेटौडा र दुहवी सव स्टेसनको काम सम्झौताबाट निकाल्नु पर्ने सर्त राख्यो जुन पूरा गर्न असम्भव छ ।’

यस अघि ऊर्जा मन्त्री महेन्द्र बहादुर शाही, सचिव अनुप कुमार उपाध्याय, नेपाल विद्युत प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङ सहितको उच्च स्तरीय टोलीले निर्माण स्थलको स्थलगत निरीक्षण गरी निर्माण सक्न ४ बुँदे निर्णय गराएका थिए । सिसिपिजीले सव स्टेसन निर्माण १७ कात्तिक (३१ अक्टोबर २०१७)भित्र सक्ने प्रतिबद्धता जनाएको थियो । तर, त्यसपछि पनि सिसिपिजीले केही काम नगरेपछि प्राधिकरणले ठेक्का तोडेको हो । सव स्टेसनमा आवश्यक पर्ने सम्पूर्ण उपकरण आइसकेको छ भने अधिकांश जडान पनि भइसकेको छ । तर, सव स्टेसन सञ्चालनका लागि सफ्टवेयरको मुख्य समस्या रहेको आयोजनाले जनाएको छ । सफ्टवेयरलाई सिसिपिजीले मात्रै सञ्चालनमा ल्याउन सक्छ ।

सव स्टेसन बनेपछि भारतबाट थप एक सय मेगावाट अन्य स्थानबाटभन्दा सस्तो दरमा ल्याउन सकिन्छ । आयोजनाको मुख्य काम गर्ने ठेकेदार चिनियाँ कम्पनी र परामर्शदाता भारतीय कम्पनी पावर ग्रिडका कारणले पनि काम हुन नसकेको हो । चिनियाँ र भारतीय कम्पनीको इगोले गर्दा पनि काम ढिला भएको आयोजना स्रोतले बतायो ।

मुलुकको प्रसारण प्रणालीलाई सुदृढीकरण तथा नेपाल र भारतबीचको विद्युत व्यापारका लागि ढल्केबरमा सव स्टेसन निर्माण गर्न लागिएको हो । ढल्केबरमा सव स्टेसन बनाउन नसकेपछि अहिले मुजफ्फपुर बिन्दुमा दुई वटा ट्रान्सफर्मर राखी विजुली आयात भइरहेको छ ।

प्राधिकरण र कम्पनीबीच १२ जुन २०१४मा १५ महिनाभित्र (२९ डिसेम्बर २०१५) काम सक्ने गरी ठेक्का सम्झौता भएको थियो । तर, ठेकेदार तोकिएको समयका काम गर्न नसकेपछि चार पटकसम्म म्याद थप भइसकेको छ ।

श्रोत: अञ्जपूर्ण पोष्ट, २०७४/०६/२१

माथिल्लो त्रिशूली थ्री 'ए'को ऋण म्याद थपिएन

देवचन्द्र भट्ट

विद्युत् प्राधिकरणले नुवाकोट र रसुवाको सिमानामा निर्माण गरिरहेको माथिल्लो त्रिशूली थ्री 'ए' जलविद्युत् आयोजनाको चार दशमलव एक किलोमिटर सुरुङ्ग निर्माण पूरा भएको छ। नुवाकोट सदरमुकाम विदुरदेखि १५ किलोमिटर उत्तर त्रिशूली नदी किनारमा रहेको आयोजनाको सन् २०११ जुनदेखि काम सुरु गरिएको थियो। समय सीमाअघि सुरुङ्ग खन्ने काम सकिएको आयोजना प्रमुख फणीन्द्र जोशीले बताए। चीनको एक्जिम बैंकको सहूलियतपूर्ण ऋणमा आयोजना सुरु भएको हो। तर चीनले ऋणको म्याद नथपेका कारण आयोजनाको पूर्वाधार निर्माणमा समस्या परेको छ। आयोजनामा एक सय ५० चिनियाँसहित तीन सय ५० जना कामदार कार्यरत छन्। सन् २०१९ अप्रिल ३० तारिखसम्ममा विद्युत् उत्पादन गर्ने लक्ष्यसहित माथिल्लो त्रिशूली थ्री 'ए' जलविद्युत् आयोजनाको काम अहिले ६५ प्रतिशत पूरा भएको आयोजना प्रमुख जोशीले जानकारी दिए। आयोजनाको प्रसारण लाइनमा रहेका एक सय ४२ वटा टावरमध्ये ९२ वटाको निर्माण पूरा भएको र सामुदायिक वनक्षेत्रभित्रका २६ मध्ये २५ वटाको निर्माण तयारी गरिएको उनको भनाइ छ।

भूकम्पले रोकिएको आयोजनाको निर्माण सन् २०१७ को मार्चबाट मात्र पुनः सुरु भएको थियो। सेप्टेम्बर २५ सम्ममा सरकारले उक्त आयोजनाको सुरुङ्ग खन्ने काम सक्न समयसीमा तोकेको थियो। चार दशमलव एक किमि लामो सुरुङ्गमध्ये भूकम्प आउनुअघि ३ दशमलव ८९ किमि खनिसकिएको थियो। भूकम्पका कारण झन्डै २ वर्ष काम रोकेको ठेकेदार कम्पनी चाइना गेजुवा ग्रुप अफ कम्पनी (सीजीजीसी) गत साउनबाट मात्र पूर्ण रूपमा काममा फर्किएको थियो। भूकम्पले सडक बिग्रेपछि निर्माण कार्य रोकिएको थियो। निर्माण कम्पनीले अहिले विद्युत् गृहको संरचना निर्माणको काम गरिरहेको छ।

चीनको एक्जिम बैंकको सहूलियतपूर्ण ऋणमा आयोजना निर्माण सुरु भएको हो। तर चीनले ऋणको म्याद नथपेका कारण आयोजनाको पूर्वाधार निर्माणमा समस्या परेको छ।

विद्युत् गृह र प्रसारण लाइनको काम ७० प्रतिशत पूरा भएको आयोजनाले जानकारी दिएको छ। भूकम्पले नुवाकोटको सिम्लेदेखि रसुवाको डाँडागाउँसम्म ५ किलोमिटर सडकमा क्षति पुर्याएको थियो। बाटो निर्माण गरिसकेर आयोजना निर्माण अघि बढाइएको हो। भूकम्पपछि आयोजनाको दायाँबायाँ रसुवा र नुवाकोटका दुई पहाडको खोचमा काम गर्ने नेपाली र चिनियाँ कामदार काम छोडेर हिँडेका थिए। अहिले भने उनीहरू फर्किएर काममा छन्। भूकम्पका कारण आयोजनास्थल-गेर्खु-मातातीर्थ प्रसारण लाइनका एक सय ४२ वटा विद्युतीय टावर निर्माणमा समेत समस्या आएकोमा त्यो अहिले समाधान गरिएको छ।

सन् २०१६ जुन ३० मा सक्ने लक्ष्य रहेको आयोजनाको काम तीन वर्ष ढिलाइ भएकोे आयोजनाले जनाएको छ। यही गतिमा काम गर्न सके सन् २०१९ अप्रिल ३० मा सकिने लक्ष्य रहेको आयोजनाको भनाइ छ। आयोजनाका लागि ऋणदाता चिनियाँ एक्जिम बैंकसँग लिएको पाँच वर्षे ऋणको अवधि थप गरिदिन सरकारले यसअघि नै आग्रह गरिसकेको छ।

सरकारले यो आयोजनाका लागि आठ अर्ब ९० करोड ऋण लिएको हो। ऋण तिर्ने अवधि सुरु भइसके पनि आयोजना सकिएको छैन, जसका कारण सरकारले यसको म्याद थप गर्न खोजेको हो। तर चिनियाँ पक्ष अहिलेसम्म यसमा

सहमत छैन। त्यसैले अहिले आयोजनाले निर्माण कम्पनीलाई पैसा दिन सकेको छैन। आयोजना प्रमुख जोशीका अनुसार कम्पनीलाई दिनुपर्ने ८० करोड रुपैयाँबराबरको रकम बाँकी नै छ।

आयोजनाका लागि मनकामनाको अर्चलेदेखि काठमाडौँको मातातीर्थसम्मको ४५ किलोमिटर प्रसारण लाइनको टावर निर्माणका लागि जग्गा अधिग्रहण भइसकेको छ। प्रसारण लाइन क्षेत्रमा पर्ने २४ वटा सामुदायिक वनमा रहेका झन्डै १८ हजार रुख कटानका लागि टाँचा लगाइएको छ। चिनियाँ कम्पनी चाइना इन्टरनेसनल वाटर एन्ड कर्पोरिसनले प्रसारण लाइनका एक सय ४२ वटा टावर निर्माणको अनुमतिसमेत पाइसकेको छ।

एक अर्ब ८० करोड रुपैयाँ लागतमा प्रसारण लाइनको काम भइरहेको छ। आयोजनाको विद्युत् गृह, भूमिगत सुरुङ, हेड वक्रसलगायत संरचना निर्माण कार्य भइरहेकोमा प्रसारण लाइन निर्माण पनि मुख्य चुनौतीका रूपमा रहेको छ। एक्जिम बैंकमार्फत उपलब्ध हुने ऋण नवीकरण नहुँदा आयोजनाको काम तथा भविष्य अन्योलमा परेको छ।

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७४/०६/२९

नेपाल र भारतका प्रधानमन्त्रीबीच भएको समझदारी कार्यान्वयन भएन

पञ्चेश्वर बहुउद्देश्यीय आयोजनाको विस्तृत अध्ययन प्रतिवेदन (डिपिआर)लाई अन्तिम रूप दिने समय गुजेको छ । असोज ७ मा नेपालका प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवा र भारतका प्रधानमन्त्री नरेन्द्र मोदीबीच १ महिनाभित्र पञ्चेश्वरको डिपिआरलाई अन्तिम रूप दिने सहमति भएको थियो । यो अवधिमा काठमाडौं र दिल्लीमा गरी दुईपटक वार्ता भइसकेको छ । चारपटक वार्ता गरेर टुंगो लगाउने भनिएको डिपिआर दुई देशका सम्बन्धित प्रतिनिधिले चासो नदेखाउँदा बाँकी बैठक बस्न नसकेको हो ।

नेपाली पक्षले चासो देखाए पनि भारतीय पक्षले तल्लो शारदा बाँधको कुरा निकालेर डिपिआरको विषयलाई ओझेलमा पारेको छ । नेपाल र भारतबीच डिपिआरका विषयमा अझै ५७५ वटा विषयमा टुंगो लाग्न बाँकी छ । यीमध्ये सबैभन्दा धेरै प्राविधिक विषयमा टुंगो लाग्न बाँकी रहेको पञ्चेश्वर विकास प्राधिकरणका कार्यकारी अधिकृत महेन्द्रमान गुरुडले बताए ।

डिपिआरलाई अन्तिम रूप दिन काठमाडौंमा गत भदौ ५ र ६ मा पहिलो बैठक बसेको थियो । यो बैठकमा दुईवटा मोडालिटीका विषयमा चर्चा भएको थियो । नेपाल र भारत सरकारबाट डिपिआरका विषयमा आएका धारणा, प्रतिक्रिया र सुझावहरूलाई चाँडो टुंगो लगाउने सहमति भएको थियो ।

दोस्रो पञ्चेश्वरको एकजुटेभि कमिटीले दिएका प्रतिक्रियामा मिल्न बाँकी कुरालाई मिलाउने छलफल भएको थियो । जसका लागि विषयगत पाँचवटा उपसमितिको निर्माण भएको थियो । ती उपसमितिले डिपिआरको टेक्निकल विषयलाई सम्बोधन गर्ने प्रयास भएको थियो । त्यसपछि दुवै देशका उच्च अधिकारीहरू छुट्टै बसेर पनि दुवै मोडालिटीका बारेमा छलफल भएको गुरुडले बताए ।

त्यस्तै दिल्लीमा भएको दोस्रो बैठकमा पनि यस विषयमा अझ बढी छलफल भएको थियो । त्यसपछि प्रधानमन्त्री देउवा भारत गएर भारतीय समकक्षी मोदीसँग १ महिनाभित्र डिपिआरको विषयमा टुंगो लागउने सहमति भएको थियो । बैठकमा भारतीय पक्षले सोही समयमा जलस्रोतमन्त्री परिवर्तन भएको र त्यसले बैठकमा केही असर गरेको बताउँदै आएका छन् ।

बैठक हुने अघिल्लो दिन भारतका जलस्रोतमन्त्री उमा भारती रहेकी थिइन् र प्रधानमन्त्रीको भारत भ्रमणमा उनी जलस्रोतबाट खानेपानी मन्त्रालयमा सरुवा भएर गइन् । सोही समयमा भारतमा नयाँ जलस्रोतमन्त्री नितिन गड्करी भए । उनले आफूले यो विषयमा केही गहन छलफल गरेर मात्र पञ्चेश्वरको विषयमा छलफल अगाडि बढाउन सकिने संकेत दिएपछि डिपिआरको विषय त्यत्तिकै ओझेलमा परेको थियो ।

नेपाली पक्ष नयाँदिल्लीमा जाँदा भारतीय पक्षले कुनै ठोस पहल नगरेपछि नेपाली पक्ष निराश बनेर फर्किएको थियो । ‘अब भारतीय पक्षले नै अग्रसर भएर पञ्चेश्वरको डिपिआरलाई अन्तिम रूप दिन पहल गर्नुपर्छ,’ गुरुडले भने, ‘भारतीय पक्षले नेपालमा देखाएकोजस्तो चासो भारतमा देखिएन, अबको बैठकको एजेन्डा तय गरेर भारतीय पक्षले प्रस्ताव ल्याउनुपर्छ ।’

महाकाली सन्धिको धारा १० मा आपसी लाभका आधारमा परियोजना अघि बढाउने उल्लेख भएबमोजिम एकीकृत डिपिआरलाई दुवै सरकारले स्वीकार गरेपछि मात्र परियोजना अगाडि बढाउन सकिन्छ । दुई देशका प्रधानमन्त्रीको भेटघाट र छलफलपछि जारी भएको संयुक्त वक्तव्यमा डिपिआरको विषयलाई एक महिनाभित्र टुंगो लगाएर काम अगाडि बढाउने सहमति भएको छ ।

यसअघि तयार गरिएको डिपिआरले आयोजनाको जडित क्षमता ६ हजार ४८० मेगावाट हुने निष्कर्ष निकालेको थियो । महाकाली सन्धिअनुसार त्यसको आधा अर्थात् ३ हजार २ सय ४० मेगावाट नेपालले प्राप्त गर्नेछ । यो परियोजना निर्माण गर्न ५ खर्ब रुपैयाँ लाग्ने अनुमान छ । त्यसमध्ये नेपालले एकतिहाइ अर्थात् १ खर्ब ६६ अर्ब रुपैयाँ मात्र खर्च गरे पुग्ने सहमति भएको छ ।

अध्ययनअनुसार आयोजनाले नेपालतर्फ कैलाली र कञ्चनपुर दुई जिल्लामा कुल ९३ हजार हेक्टरमा मात्र सिँचाइ हुने देखिएको छ । तर, भारततर्फ भने १६ लाख हेक्टर जमिन सिञ्चित हुने देखिएको छ । नेपालले परियोजनाको बाँधबाट आधा पानी पाउने भए पनि सिँचाइ गर्ने जमिन नै कम भएपछि यो विषयमा नेपाल लचिलो हुन सक्ने अनुमान गरिएको छ ।

यो आयोजना नेपालको दार्चुला, बैतडी र डडेल्धुरा जिल्लामा पर्छ । विद्युत्का अतिरिक्त सिँचाइ, जलपरिवहन र माछापालनबाट आयोजनार्फत अर्बौं रुपैयाँ आमदानी गर्न सकिने अध्ययनले देखाइसकेको छ ।

अर्को बैठक अनिश्चित

डिपिआरका विषयमा पहिलो बैठकमा निष्कर्ष ननिस्केपछि लगतै दोस्रो बैठक बस्यो । तर, अब तेस्रो बैठक कहिले बस्ने भन्ने विषय अन्योल छ । यसअघि पञ्चेश्वर गभर्निङ काउन्सिलको बैठक सेप्टेम्बरको पहिलो साता नयाँदिल्लीमा बसेको थियो । सो बैठकमा तल्लो शारदाको पानीका विषयमा देखिएको समस्या समाधान गरेर अन्य विषयमा छलफल गर्ने सहमति भएको थियो ।

‘डिपिआरको विषयमा अझै पनि कम्तीमा पनि चारपटक बैठक नबसी अन्तिम टुंगोमा पुग्ने अवस्था छैन,’ गुरुडले भने, ‘दुईपटक नेपाल र दुईपटक भारतमा यो बैठक बसेर टुंगो लगाउने सहमति भएको थियो तर निर्धारित समयमा हुन सकेन ।’ जलवायु, भौगार्भिक, वातावरण, सिभिल डिजाइन, सामाजिक प्रभाव र निर्माण तथा उपकरणको व्यवस्थापनका विषयमा भने अझै सहमति जुट्न बाँकी छ ।

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७४/०६/२२

जलविद्युत् आयोजना मध्यपहाडी लोकमार्ग निर्माणमा बाधक

जीवन बस्नेत

जलाशययुक्त आयोजना निर्माण हुने स्थानमा लोकमार्ग निर्माण रोक्न ऊर्जा मन्त्रालयको सूचना

अध्ययन तथा निर्माणको चरणमा रहेका जलाशययुक्त जलविद्युत् आयोजनाहरू मध्यपहाडी लोकमार्ग निर्माणमा समस्या हुने देखिएको छ । पहिचान भइसकेका सुनकोसी, सप्तकोसी र कर्णाली-चिसापानी बहुउद्देश्यीय जलविद्युत् आयोजना निर्माण अध्ययन थालिएको सूचना विद्युत् विकास विभागले जारी गरेपछि सडक निर्माणमा समस्या उत्पन्न हुन सक्ने सडक विभागले जानकारी दिएको छ ।

धेरै वर्ष पहिलेदेखि ती जलविद्युत् आयोजना निर्माण गरिने भनेर जानकारी दिइने (हल्ला हुने) र अध्ययनसमेत सुरु गर्ने, तर केही समय काम भएपछि रोकिने गरेकाले सडकको काम रोक्ने वा अघि बढाउने समस्या देखिएको विभागका महानिर्देशक गोपालप्रसाद सिग्देलले बताए ।

‘कर्णाली-चिसापानी बहुउद्देश्यीय जलविद्युत् आयोजनामा पर्ने गरी पूर्वाधार आयोजना नबनाउन ऊर्जा मन्त्रालय र यसअन्तर्गतका निकायहरूले सूचित गर्दै आएका छन्,’ सिग्देलले भने, ‘तर दशकौं बितिसकदा पनि आयोजना निर्माणले गति नलिएपछि स्थानीय नागरिक र जनप्रतिनिधिको दबाबका कारण विकास आयोजना रोकेर राख्न गाह्रो भएको छ ।’ विद्युत् विकास विभागले भने प्रस्तावित आयोजना क्षेत्रमा पूर्वाधार निर्माण गर्दा दोहोरोपना आउन सक्ने भन्दै कुनै पनि विकास निर्माणका कार्य नगर्न-नगराउन सूचना जारी गरेको छ ।

जलविद्युत् आयोजना निर्माण हुने हो वा होइन भन्ने विषय निश्चित नहुँदा सडक निर्माण कार्यमा अन्योल भएको भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालयका सचिव देवेन्द्र कार्कीले बताए । कुनै पनि जलविद्युत् आयोजना बन्न २०-२५ वर्ष लाग्ने हो भने त्यसवेलासम्म सडक निर्माण गरेर पनि लागत उठाउन सकिने उनको भनाइ छ ।

यस विषयमा भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालयले ऊर्जा मन्त्रालय र राष्ट्रिय योजना आयोगमा छलफल गरिरहेको बताएको छ । ‘भइरहेको लगानीमा नै असर गर्छ भने काम किन गर्ने ?,’ उनले भने, ‘तर जुन निकायले जलाशययुक्त आयोजना बनाउँदै छ, उसले यति समयभित्र बनाउने हो भनेर स्पष्ट बताइदिए सजिलो हुने थियो ।’

बुढीगण्डकीमा रेखांकन परिवर्तन

पछिल्लो समय मध्यपहाडी लोकमार्गको कामले गति लिएको छ । तर, जलविद्युत् आयोजनाका कारण काम रोक्ने वा निरन्तरता दिनेबारे अन्योल पनि बढ्दै गएको छ । मध्यपहाडी लोकमार्गलाई रेखांकन गरिएको क्षेत्रमा बुढीगण्डकी जलाशययुक्त आयोजना गर्नेपर्ने भएपछि सडक विभागले रेखांकन नै परिवर्तन गरेको छ । भौतिक पूर्वाधार मन्त्रालयका सचिव कार्कीले सुनकोसी आयोजनाका विषयमा ६-८ महिना अघिदेखि मात्र फलाना-फलाना ठाउँमा तिमीहरू डुब्छौ, काम नगर भनेर खबर आएको बताए । त्यसभन्दा पहिला कुनै जानकारी नदिएको उनको भनाइ छ ।

‘जागिरेहरूले अवकाश पाइसके’

अहिलेसम्मकै सबैभन्दा ठूलो कर्णाली चिसापानी बहुउद्देश्यीय जलविद्युत् आयोजना बन्ने क्रममा रहेको भन्दै अछाम, कैलाली, सुर्खेत, दैलेखतिरको काम बन्द गर्न भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालयलाई केही अगाडि मात्र खबर आएको छ । ‘कर्णाली चिसापानी बहुउद्देश्यीय जलविद्युत् आयोजनाको कुरा उठेको दशकौं भइसक्यो,

आयोजनामा जागिर खाएका केही इन्जिनियर रिटायर्डसमेत भइसके,' सचिव कार्कीले भने, 'अहिले आएर आयोजना बनाउँछौं, कैलाली, दैलेख, अछामतिर काम बन्द गर भन्ने कुरा आएको छ।' यस किसिमका व्यवहारले सडकको काममा समस्या ल्याएको उनले बताए। दुई मन्त्रालयबीच राम्रो समन्वय नहुँदा यस्तो समस्या देखिएको संसद्को विकास समितिका सभापति रवीन्द्र अधिकारीले बताए।

भौतिक प्रगति शतप्रतिशत

आर्थिक वर्ष ०७३/७४ मा मध्यपहाडी लोकमार्ग आयोजनाको भौतिक प्रगति शतप्रतिशत भएको छ। वित्तीय प्रगति भने ७२ दशमलव १ प्रतिशत मात्र भएको छ। गत आवमा ५५ किलोमिटर कालोपत्रे भएको छ। ९५ किलोमिटर ग्राभेल र ९ वटा पुल निर्माण सम्पन्न भएको छ। अहिलेसम्म मध्यपहाडी लोकमार्गमा १ हजार १ सय ४६ किलोमिटर सडकको ड्र्याक खोल्ने काम भएको छ। त्यस्तै, ३ सय ९१ किलोमिटर ग्राभेल सडक निर्माण सम्पन्न भएको छ। पूर्वमा पाँचथरको चियाभन्ज्याङदेखि पश्चिममा बैतडीको झुलाघाटसम्म कुल लम्बाइ १ हजार ७ सय ७६ किमि रहेको यस लोकमार्गले मध्यपहाडी क्षेत्रका जिल्लालाई यातायात सञ्जालमा जोड्नेछ। आव ०६४/६५ देखि सुरु भएको यो आयोजना आव ०७४/७५ मा सम्पन्न हुने अनुमान गरिएको थियो। तर, अहिले आव ०७७/७८ मा सम्पन्न गर्ने नयाँ मिति तय गरिएको छ। यस आयोजनाका लागि आव ०७३/७४ मा २ सय ८८ करोड रुपैयाँ बजेट विनियोजन गरिएको थियो।

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७४/०६/२२

नेपालको हितमा छ पञ्चेश्वर परियोजना

नेपाल र भारतको साझा महाकाली नदीमा पञ्चेश्वर परियोजना बनाउने अध्ययन सुरु भएको ६ दशक भइसकेको छ । पञ्चेश्वर बहुउद्देश्यीय आयोजनालाई गति दिने उद्देश्यले महाकाली सन्धि भएको पनि दुई दशक नाघिसकेको छ । तर, अझै पनि परियोजनाको विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन (डिपिआर) नै टुंगिन सकेको छैन । पछिल्लो सन् २०१४ पछि परियोजनाले गति लिएको छ । नेपाल-भारतको संयुक्त सहभागितामा पञ्चेश्वर विकास प्राधिकरण गठन भएर प्रमुख कार्यकारी अधिकृत नियुक्त भएका छन् । डिपिआरको टुंगो लाग्ने चरणमा छ । यसै सन्दर्भमा पञ्चेश्वरको इतिहास, हासिल उपलब्धि र अबको दिशाका विषयमा पञ्चेश्वर विकास प्राधिकरणका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत महेन्द्र गुरुडले यसरी बताए :

सात दशकअगाडि अध्ययन

पञ्चेश्वर आयोजनाको अध्ययन सन् १९५६ देखि सुरु भएको हो । त्यसपछि सेन्ट्रल वाटर कमिसन इन्डियाले एकपटक अनुसन्धान गरेको थियो । विशेष गरी सन् १९८० मा आएर नेपाल र भारत सरकारले संयुक्त रूपमा र साथसाथै अलगअलग रूपमा पनि पञ्चेश्वरको अध्ययन गरेका थिए । त्यतिवेलादेखि नै यो परियोजना नेपाल र भारतका लागि धेरै फाइदाजनक र उपयुक्त रहेको छ भनेर दुवै सरकारले चासो दिएको देखिन्छ । विशेषगरी सन् १९९५ मा नेपालले विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन (डिपिआर) तयार गऱ्यो त्यतिवेला भारतले पनि उसका अनुसार अध्ययन गरेको थियो । त्यसपछि सन् १९९६ मा नेपाल र भारतबीच एकीकृत महाकाली सन्धि भयो त्यसपछि फेरि १९९५ को डिपिआरलाई केही परिमार्जन गर्नुपर्ने अवस्था आयो । किनभने केही बुँदाका कारणले त्यसलाई परिमार्जन गर्नुपर्ने धारणा देखिएको थियो । ५ प्रतिशत माथिल्लो तटको पानी जनसमुदायका लागि छुट्याउने कुरा आयो त्यसलाई केही परिमार्जन गर्नुपर्ने कुरा आयो ।

तुलनात्मक रूपमा प्रगतिशील सन्धि

मेरो विचारमा १९९६ को सन्धि आफैँमा प्रगतिशील सन्धि हो । कुनै पनि सन्धि वा सम्झौता एक्सलुट र पर्फेक्ट हुँदैन त्यसलाई तुलनात्मक दृष्टिले हेर्नुपर्छ । विगतका सन्धिहरू हामीले हेऱ्यौं भने हामीले ती सन्धिहरूभन्दा महाकाली सन्धि समानताको सिद्धान्तमा धेरै अगाडि रहेको छ र समानताको सिद्धान्तलाई अनुशरण गर्दै यो सन्धि गरिएको हो जस्तो लाग्छ । यसको एउटा मात्र उदाहरण के हो भने यो परियोजनाबाट उत्पादित विद्युत् नेपाल र भारतलाई आधाआधा बाँडिन्छ । यो नै एउटा दृष्टान्त हो । पानीका कुरामा केही छन्, तर १९९६ को सन्धिमा जुन कुरा भनियो त्यो अत्यन्त महत्वाकांक्षी थियो । त्यसरी बाहिर नभनिदिएको भए राम्रो हुन्थ्यो । त्यो वेला प्राक्टिकल रूपमा नै समय तोकेर ६ महिना नभनिदिएको भए अझ राम्रो हुन्थ्यो । ६ महिनामा यति ठूलो आयोजनाको कुनै पनि हालतमा डिपिआर तयार हुने सम्भावना हुँदैन र अझ यो त स्टोरेज मल्टी प्रपोज परियोजना थियो । यो परियोजना विश्वका

सबैभन्दा अग्ला ड्याममध्ये एक हो जसको उचाइ ३१५ मिटर हुनेछ । यस्तो आयोजनालाई ६ महिनाभित्र डिपिआर टुंग्याउँछु भन्नु त्यतिवेलाको राजनीतिक हतारो हो जस्तो लाग्छ ।

महेन्द्र गुरुङ, सिङ्गो, पञ्चेश्वर विकास प्राधिकरण

संयुक्त रूपमा अध्ययन गर्ने सहमति

पछि १९९९ तिर नेपाल र भारतले संयुक्त रूपमा अध्ययन गर्ने सहमति गरे । र, सोही सहमतिअनुसार ज्वाइन्ट प्रोजेक्ट अफिस (जेपिओ) खडा गरी पञ्चेश्वर आयोजना पुनः अध्ययन गर्ने सहमति भयो । नेपाल र भारतका अधिकारीहरू त्यसमा संलग्न थिए । अहिले जहाँ बाँध बन्ने भनिएको छ त्यहाँ अध्ययनका लागि ड्रिफ्ट टनेल खन्ने काम र अध्ययन पनि भएको थियो । त्यसपछि सन् २००३ मा भारतले पुनः अर्को डिपिआर तयार गऱ्यो । यो विशेष गरी नेपालले जुन डेटा प्रयोग गरेको थियो त्यही प्रयोग गरेर उसले डिपिआर तयार पारेको थियो । त्यतिको तात्त्विक अन्तर केही थिएन, तर त्यो अंगमा भने केही फरक पऱ्यो । नेपालले गरेको डिपिआरमा जडित क्षमता केही बढी थियो भने भारतले गरेको डिपिआरमा केही कम थियो । नेपालले गरेको अध्ययनमा ६४८० मेगावाट विद्युत् निकाल्न सकिन्छ भन्ने थियो र इनर्जीचाहिँ १०६७० गिगावाट आवर प्रतिवर्ष थियो । अर्को ट्रम थियो फर्म क्यापासिटी (आधार क्षमता) ९७० मेगावाट थियो । फर्म पावरलाई २४सै घन्टा निकाल्न मिल्छ । भारतको २००३ को डिपिआरअनुसार उसले के निकाल्यो भने जडित क्षमता ५६०० मेगावाट, फर्म पावरलाई ९१० मेगावाटमा झार्ने, तर वार्षिक विद्युत् उत्पादन भने उस्तै राख्ने अध्ययन गऱ्यो ।

के फाइदा छ नेपाललाई ?

पञ्चेश्वरवाट नेपाललाई कति फाइदा हुन्छ त्यो पछि हिसाब गर्ने कुरो हो । पहिलो भनेको त्यहाँबाट निस्कने बिजुली नै हो । यो परियोजनाले समग्रमा नेपालको आर्थिक क्षेत्रलाई नै कायापलट गर्न सक्छ । हाम्रा लागि प्रमुख प्राथमिकता विद्युत् नै हो, सिँचाइ भनेको दोस्रो प्राथमिकताको विषय हो । यो आयोजनापछि नेपालमा करिब १ लाख हेक्टर जमिनमा सिँचाइको सुविधा पुग्छ र नेपालले कृषि र जलविद्युत्मा ठूलो फड्को मार्न सक्छ । हामीसँग भएको जग्गा भनेको कैलाली र कञ्चनपुरमा भएको ९३ हजार हेक्टर मात्र हो । त्यसपछि नेपालले जति धेरै पानीको उपयोग गर्न खोजे पनि त्यो सम्भव छैन । यसलाई नेपालको परिप्रेक्ष्यमा हेर्दा ठूलो हो र तर महाकालीको पानीको बहावको अवस्था हेर्ने हो भने त्यो सानो रूपमा हुन्छ । नेपालभन्दा २०औँ गुणा त्यो पानीले भारतलाई फाइदा गर्छ उसले भारतमा १६ लाख हेक्टर जमिनमा सिँचाइको सुविधा गर्न पाउँछ र उसले विभिन्न समयमा उठाएको तल्लो शारदा ब्यारेजबाट थप २० लाख हेक्टर जमिन सिँचाइ गर्छ । भारतले हाल घाग्रा नदीबाट सिँचाइका लागि पानी लगिरहेको छ, तर उसले हिउँद र वर्षा समय मिलाउनका लागि महाकाली र घाग्राको पानी प्रयोग गर्न खोजिरहेको देखिन्छ । लगानी पनि धेरै गर्ने भन्दै भारतले आफ्नो जमिनमा पानी पनि धेरै पाउनुपर्ने वेलाबखत दाबी गरिरहेको छ ।

वार्षिक १२ अर्ब युनिट विद्युत्

यो परियोजनाबाट वार्षिक कुल १२ अर्ब युनिट विद्युत् उत्पादन हुन्छ । जसबाट नेपालले आधा अर्थात् ६ अर्ब युनिट प्रतिवर्ष विद्युत् प्राप्त गर्छ । यसलाई सामान्य हिसाब गर्दा पनि नेपालले खर्चो रूपैयाँ त्यही आयोजनाबाट लिन सक्छ । भारतलाई प्रतियुनिट ३ देखि ५ रूपैयाँमा बिक्री गर्दा पनि परियोजना निर्माणपछि विद्युत्बाट वार्षिक कम्तीमा ४५ अर्ब ८८ करोड रूपैयाँभन्दा माथि आम्दानी हुनेछ । सिँचाइबाट ५ अर्ब ६९ करोड आम्दानी हुनेछ । पञ्चेश्वर निर्माणपछि पर्यटनबाट ५ अर्ब तथा माछापालनबाट बर्सेनि ५ अर्ब नै आम्दानी हुन्छ । कार्बन ट्रेडिङ भएमा ४ अर्ब ४२ करोड रूपैयाँ आम्दानी हुनेछ । परियोजना निर्माण भएपछि नेपालले विद्युत्लगायतका अन्य काममा गरेर बर्सेनि ६६ अर्ब रूपैयाँभन्दा धेरै आम्दानी गर्ने देखिन्छ । बर्सेनि हुने यो आम्दानीबाट हामी अन्य नयाँ परियोजनाहरू पनि थाल्न सकिन्छ तथा भारतसँगको व्यापार घाटा कम गर्न सकिन्छ । हाम्रो एक मात्र उद्देश्य भनेको भारतसँग डिपेन्डेन्टभन्दा पनि इन्टर डिपेन्डेन्ट बनाउने नै हो । जसरी अहिले भारतले एउटा स्विच वा एउटा नाका बन्द गरेर उसको शक्ति देखाउँछ । यो परियोजनालाई बनाउन सके हाम्रो बागेनिङ पावर बढाउन सकिन्छ । यसलाई नेपालले यहाँको सबैभन्दा ठूलो विद्युत् आयोजनाबाट निर्यात गरेर बिक्री गर्ने आयोजनाका रूपमा विकास गर्ने हाम्रो लक्ष्य छ ।

संयुक्त कमिटी गठन

त्यसपछि यो कुरालाई अगाडि बढाउन ज्वाइन्ट कमिटी अन वाटर रिसोर्सेज भनेर अर्को कमिटी गठन गरियो । त्यसपछि २००८ मा जब पुष्पकमल दाहाल नेपालका प्रधानमन्त्री भए उनले भारतको भ्रमण गरे । भ्रमणका क्रममा नेपाल आएपछि उनले जब यो बैठकको तेस्रो बैठक सकेको थियो त्यो तेस्रो बैठकमा दाहालले एकदमै दूरगामी असर पार्ने निर्णय गरे । उनले सोही समयमा पञ्चेश्वर विकास प्राधिकरणको प्रारम्भिक गठन गर्ने निर्णय भयो । अवधारणा तय भयो र साथसाथै यसलाई के-के शक्ति दिने भनेर ट्रम्स अफ रिफर्न्स (टिओआर) पनि तय भयो । यसलाई दुवै सरकारले स्वीकृति दिनुपर्ने भएपछि काम अडकियो र पछि भारतीय प्रधानमन्त्रीको सन् २०१४ मा भ्रमण भएपछि यसले पुनः मान्यता पायो र काम अगाडि बढ्यो । जब पञ्चेश्वरमा अल्टिमाएको गाँठो फुकयो प्राधिकरणलाई एक्टिभेट गरियो अनि काम अगाडि बढ्न थाल्यो । यो अथोरिटीभिन्न एउटा गभर्निङ बडी र अर्को एकजुकेटिभ कमिटी रहेको छ । गभर्निङ बडीको दोस्रो बैठकले १९९५ र २००३ मा तयार पारिएको डिपिआर पुरानो भयो र त्यसपछि यता करिब २० वर्षअगाडि आइसकेपछि त्यो पुरानो भयो भनेर पुनः नयाँ डिपिआर गर्ने निर्णय भयो । यसको निर्णय सन् २०१४ मा भएको थियो । त्यसपछि यसलाई भारतले नयाँ डिपिआर तयार पाइयो त्यसमा उसले जडित क्षमता पुनः घटाएर ४८०० मेगावाट भए मात्र पुग्छ भनेर देखायो । यसको फर्म पावर पनि ६६७ गिगावाट आवर र वार्षिक विद्युत् क्षमता भने पहिलेको जति नै राख्न सकिन्छ भनेर प्रतिवेदन दियो । हाल भएको डेभलपमेन्ट यसकै उपज हो । लामो समयदेखि रोकिएको आयोजना अगाडि बढाउन केही वर्षदेखिका बजेटमा निरन्तर रकम विनियोजन गरिँदै आएको छ । १९ वर्षअघि नै निर्माण गरिने भनिएको आयोजना राजनीतिक विवादमा तानिएपछि केही वर्षअघिका बजेटमा यसका लागि रकम छुट्याइएको थिएन । त्यही भएर पनि यसलाई सकेसम्म चाँडै अगाडि बढाउनुपर्छ भन्ने नेपालको चाहना हो ।

श्रोत: कारोबार, २०७४/०६/२२

बूढीगण्डकीका लागि १५ महिनामा १४ अर्ब संकलन

लक्ष्मी सापकोटा

बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजनाको पूर्वाधार निर्माणका लागि पेट्रोलियम पदार्थबाट १५ महिनामा १४ अर्ब रुपैयाँ संकलन भएको छ । उपभोक्तालाई अतिरिक्त भार नपर्ने गरी नेपाल आयल निगमले इन्धनबाट सो रकम संकलन गरेको हो ।

इन्धन आयात हुने भन्सार बिन्दुमा डिजेल, पेट्रोल र हवाई इन्धनमा प्रतिलिटर पाँच रुपैयाँका दरले गत भदौसम्म १३ अर्ब ६० करोड रुपैयाँ संकलन भएको हो । बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजनाको पूर्वाधार निर्माणका लागि आर्थिक वर्ष ०७३/७४ को १६ जेठदेखि भन्सार बिन्दुबाट प्रतिलिटर ५ रुपैयाँका दरले रकम संकलन हुँदै आएको छ । सरकारले अघिल्लो वर्षको बजेटमार्फत घोषणा गरेअनुसार प्रत्येक महिना इन्धनबाट रकम संकलन गरिँदै आएको छ । निगमका नायव कार्यकारी निर्देशक नागेन्द्र साहले बूढीगण्डकी आयोजनाको पूर्वाधार निर्माणका लागि अहिलेसम्म १३ अर्ब ६० करोड रुपैयाँ संकलन गरिएको जानकारी दिए । डिजेल, पेट्रोल र हवाई इन्धनमा प्रतिलिटर ५ रुपैयाँका दरले भन्सार बिन्दुमा संकलन गरिएको रकम सरकारी खातामा जम्मा गरिएको उनले जानकारी दिए । निगमले अघिल्लो वर्ष ११ अर्ब र यो वर्ष एक अर्ब ६० करोड रुपैयाँ संकलन गरेको जानकारी दिएको छ ।

सरकारले गत आर्थिक वर्षको बजेट भाषणमा ७ अर्ब रुपैयाँ उठाउने लक्ष्यसहित इन्धनमा कर लगाउने घोषणा गरेको थियो । सोही अनुसार निगमले एक वर्षमै महिनामै लक्ष्यभन्दा बढी रकम संकलन गर्न सफल भएको छ । निगमले प्रत्येक महिनामा इन्धनबाट ७० देखि ८० करोडका दरले रकम संकलन गर्दै आएको छ ।

उपभोक्तालाई अतिरिक्त भार नपर्ने गरी सरकारले इन्धन आयात हुने सम्बन्धित भन्सार बिन्दुबाट डिजेल, पेट्रोल र हवाई इन्धनमा प्रतिलिटरमा पाँच रुपैयाँका दरले रकम संकलन गर्दै आएको छ । निगमले अन्य शीर्षकमा उपभोक्ताबाट रकम असुल गर्दै आएको छ ।

प्रशासनिक खर्च, पूर्वाधार शुल्क, वातावरण प्रदूषण शुल्क र सडक मर्मत शुल्क गरी विभिन्न शीर्षकमा उपभोक्ताबाट रकम संकलन गर्दै आएको छ । इन्धनबाट संकलन गरिएको रकम बूढीगण्डकी प्रभावितलाई मुआवजा दिने काम भइरहेको अर्थमन्त्रालयले जानकारी दिएको छ । इन्धनबाट संकलन गरिएको रकम १२ सय मेगावाटको बूढीगण्डकी आयोजनाको पूर्वाधार निर्माणमा खर्च गरिने छ ।

स्वदेशी लगानीमा निर्माण गर्ने उद्देश्यसहित सरकारले पेट्रोलमा कर लगाए पनि चिनियाँ कम्पनी चाइना गेजुवा ग्रुप कर्पोरेशन (सीजीजीसी) लाई दिएपछि आयोजनाबारे विवाद छ । संसदको कृषि तथा जलस्रोत र अर्थ समितिले सीजीजीसीसँग भएको सम्झौता खारेज गर्नका लागि निर्देशन दिइसकेको छ ।

आयोजना निर्माणबारे अन्यायलता भएपनि बूढीगण्डकी निर्माणका लागि कर सरकारले उठाउन छोडेको छैन । २ खर्ब ५९ अर्ब लागत अनुमान गरिएको आयोजनाको लागि आवश्यक रकममध्ये निर्माण अवधिमा झण्डै १ खर्ब पेट्रोलियम पदार्थमा लगाईएको करबाट संकलन हुने र बाँकी रकम समेत जुटाउन सकिने भन्दै स्वदेशी लगानीमै आयोजना बनाउनका लागि आवाज उठिरहेको छ ।

श्रोत: अञ्जपूर्ण पोष्ट, २०७४/०६/२२

माथिल्लो तामाकोसी प्रसारण लाइनको काम अन्तिम चरणमा

सुवास योजन

स्वदेशी लगानीमा निर्माणाधीन माथिल्लो तामाकोसी जलविद्युत् आयोजनाको प्रसारण लाइनको काम अन्तिम चरणमा पुगेको छ । प्रसारण लाइनका लागि एक सय २० वटा टावर निर्माणको काम अन्तिम चरणमा पुगेको आयोजनाका प्रवक्ता डा. गणेश न्यौपानेले जानकारी दिए ।

४ सय ५६ मेगावाट क्षमताको आयोजना निर्माणस्थल बिगुँ गाउँपालिका वडा नम्बर १ को गोगरबाट खिम्तीसम्म ४७ किलोमिटर दूरीमा रहेको प्रसारण लाइनमा एक सय २७ वटा टावर रहनेछन् । तीमध्ये ९७ वटा टावर ठडिसकेको र अन्यको फाउन्डेसन तयार भइरहेको प्रवक्ता न्यौपानेको भनाइ छ ।

वर्षात्का कारण केही ढिला भएको प्रसारण लाइन निर्माणको काम यो वर्षभित्र सकिने आयोजनाले जनाएको छ । २३ वटा टावरको फाउन्डेसन निर्माण भइरहेको र बाँकी सातवटाको पनि काम सुरु हुन लागेको जनाइएको छ । तिहारपछि प्रसारण लाइनको कामले तीव्रता पाउने आयोजनाले जनाएको छ । आयोजनाको काम हालसम्म ९१ प्रतिशत सम्पन्न भएको छ ।

आयोजनाको सुरुङ खन्ने काम पनि अन्तिम चरणमा पुगेको छ । मंसिरमा सुरुङको काम सक्ने आयोजनाको तयारी छ । कुल ८.२ किलोमिटरको मुख्य सुरुङमध्ये दुई सय ९० मिटर मात्र खन्न बाँकी रहेको न्यौपानेले जानकारी दिए ।

आगामी असार मसान्तसम्ममा सिभिलतर्फको काम सकेर विद्युत् उत्पादन थाल्ने आयोजनाको लक्ष्य छ ।

आयोजनाको लागत ३५ अर्ब २९ करोड रुपैयाँ रहे पनि भूकम्प र नाकाबन्दीका कारण ४१ अर्ब ७२ करोड पुग्न सक्ने देखिएको छ । आयोजनाले पुसमा स्थानीय र चैतमा सर्वसाधारणका लागि सेयर निष्काशन गर्ने तयारीसमेत गरेको छ ।

श्रोत: काब्लिपुर, २०७४/०६/२३

नलसिंहगाड जलविद्युत् निर्माण सुस्त गतिमा

२०७४-निर्माणधीन ४ सय १० मेगावाटको नलसिंहगाड जलविद्युत् आयोजनाको काम सुस्त गतिमा अघि बढेको छ । अपर्याप्त बजेट तथा जनशक्ति र स्रोतसाधनको अभावका कारण आयोजना निर्माणले गति लिन नसकेको हो ।

विगत १ वर्षअघिदेखि आयोजनाको मुआब्जा वितरण, पूर्वाधार निर्माणलगायत कार्य अलपत्र परेका छन् । विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन (डीपीआर) कार्यसमेत धीमा गतिमा रहेको छ । अपर्याप्त बजेट, जनशक्ति र स्रोतसाधनको अभावका कारण आयोजना निर्माणले गति नलिएको कम्पनीका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत नरेन्द्रसिंह भण्डारीले बताए ।

बजेट अभावमा मुआब्जा वितरण कार्य अलपत्र परेको भण्डारीले बताए । चालु आर्थिक वर्षमा मुआब्जा वितरणका लागि १ करोड रुपैयाँ मात्र बजेट रहेको उनले बताए । आयोजनाले हालसम्म २ सय ८१ रोपनी जग्गाको मात्र मुआब्जा वितरण गरेको छ । आयोजनाका लागि ६ हजार रोपनी जग्गा अधिकरण गर्नुपर्नेछ । आयोजनाले निर्माणस्थल आसपासको २ सय रोपनीको जग्गा अधिकरणका लागि तत्काल १२ करोड रुपैयाँ मुआब्जा रकमको आवश्यकता पर्ने भण्डारीले सुनाए ।

त्यस्तै आयोजनाको कन्स्ट्रक्सन पावर निर्माण, जग्गा अधिकरण, बाँधस्थलसम्मको पहुँच मार्ग निर्माण, १ सय १२ किलोमिटर दूरीको ४ सय केभी प्रसारण लाइन, कार्यालय भवन निर्माण, वातावरण अध्ययन तथा बस्ती विकासलगाएत कार्य पनि अघि बढ्न सकेका छैनन् । डीपीआरको कार्य सुरु भएको डेढ वर्ष बितासमेत कार्यक्षेत्रमा ड्रिलिङबाहेक खासै प्रगति हुन सकेको छैन ।

अस्ट्रेलियाको स्मेक, अमेरिकाको एमडब्लूएच र नेपालको उदय कन्सल्ट प्रालि जेभी परामर्शदाता कम्पनीले ९४ करोड रुपैयाँ लागतमा डीपीआर निर्माणको जिम्मा लिएको छ । 'परामर्शदाता कम्पनीले ड्याम, टनेल र पावर हाउस डिजाइनका साथै आर्थिक तथा प्राविधिक र वातावरणीय प्रतिवेदन तयार पार्नेछ,' भण्डारीले भने । डीपीआर अवधि ३० महिना रहेको प्रमुख कार्यकारी अधिकृत भण्डारीले बताए । यसअघि आयोजनाको बाँधस्थल र जलाशय आसपासमा अटोमेटिक एन्ड डिसार्ज गेजिड तथा वेदर स्टेसन स्थापना गर्ने, बिल्डिङ एन्ड क्याम्प प्लान र वाटरसेड म्यानेजमेन्ट प्लान भइसकेका छन् । त्यसैगरी फाइनान्सियल मोडालिटी स्टडी, मार्केट सर्भे, ल्यान्ड एन्ड प्रोपर्टी इन्भेन्टोरी सर्भे, सोसियोइकनोमिक बेसलाइन सर्भे, हाइड्रोलोजिकल, भूकम्प सर्भे, भौगर्भिक सर्भे, कोर ड्रिलिङ, पावर अटिमाईजेसन, फिल्ड सर्भेलगायत सम्भाव्यता अध्ययनका कार्य सम्पन्न भइसकेको अधिकृत भण्डारीले बताए ।

जाजरकोटको खगेनकोट दल्लीमा निर्माण हुन लागेको नलगाड आयोजनाको आर्थिक वर्ष ०७४/७५ मा ५२ करोड रुपैयाँ मात्र बजेट रहेको छ । यसमध्ये ३० करोड रुपैयाँ डीपीआरका लागि खर्च हुने भण्डारीले बताए ।

आयोजनाका लागि २ सय मिटर उचाइ तथा ६ वर्गकिलोमिटर क्षेत्रफलको बाँध, १० किलोमिटर सुरुडमार्ग र खगेनकोटको दल्लीमा भूमिगत पावरहाउस निर्माण हुनेछन् ।

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७४/०६/२३

माथिल्लो त्रिशूली थ्री-ए : चिनियाँ एक्जिम बैंकको २ अर्ब ६१ करोड ऋण भुक्तानी

उमेश पौडेल/नयाँ पत्रिका

माथिल्लो त्रिशूली थ्री-ए जलविद्युत्को ऋण लगानीकर्ता चीनको आयात-निर्यात (एक्जिम) बैंकलाई सरकारले पहिलो किस्ता भुक्तान गरेको छ । निर्माणाधीन माथिल्लो त्रिशूली थ्री-ए जलविद्युत् आयोजनाको सुरुडमा ब्रेक थ्रु भएकै दिन अर्थ मन्त्रालयले चिनियाँ एक्जिम बैंकलाई पहिलो किस्ताबापत १ करोड ६५ लाख आरएमबी (२ अर्ब ६० करोड रुपैयाँ) बुझाएको हो ।

सरकारले माथिल्लो त्रिशूली थ्री-ए र ४५ किलोमिटर प्रसारणलाइनको सो रकम एक्जिम बैंकलाई दिएको अर्थ मन्त्रालयका वैदेशिक आर्थिक समन्वय शाखाका सहसचिव रामप्रसाद मैनालीले बताए । एक्जिम बैंकले आयोजना निर्माणका लागि साढे १२ अर्ब लगानीको प्रतिबद्धता गरेको छ । त्यस्तै प्रसारणलाइन निर्माणका लागि यसअघि नै ५० प्रतिशत ऋण दिइसकेको छ । नुवाकोट र रसुवामा रहेको सो आयोजनाबाट वार्षिक ४८ करोड ९७ लाख ६० हजार युनिट बिजुली उत्पादन हुने अध्ययनले देखाएको छ ।

प्रसारणलाइनको पनि २ करोड ३५ लाख ऋण चुक्ता

अर्थ मन्त्रालयले त्रिशूली थ्री-ए आयोजनाको निर्माणस्थलदेखि काठमाडौँ जोड्ने प्रसारणलाइनको पनि किस्ता तिरेको छ । अर्थ मन्त्रालयले काठमाडौँसँग जोड्ने ४५ किलोमिटर लामो प्रसारणलाइनका लागि १५ लाख आरएमबी (२ करोड ३५ लाख ७२ हजार रुपैयाँ) तिरेको हो । प्रसारणलाइन निर्माणको ठेकेदार कम्पनी (चाइना गेजुवा ग्रुप अफ कम्पनी)ले आवश्यक सामान र उपकरणहरू ल्याउन पैसा अभाव रहेको भन्दै काममा सुस्तता देखाउँदै आएको थियो । ठेकेदार कम्पनीले पटक-पटक भुक्तानी मागे पनि आयोजनाले दिन सकेको थिएन । त्यस्तै, सिभिलतर्फको ठेकेदार कम्पनीले आयोजना निर्माणकार्यमा सुस्तता ल्याएको छ ।

एक्जिमसँग ऋण अवधि थप

माथिल्लो त्रिशूली थ्री-ए जलविद्युत् आयोजनाको ऋण लगानीकर्ता चिनियाँ एक्जिम बैंकले आयोजनाको ऋण अवधि साढे ४ वर्ष थप गरेको छ । जुन २०१६ मा एक्जिम बैंकको अवधि सकिएकोमा त्यसको एक महिनापछि सरकारले पठाएको ऋण थपको पत्रलाई बैंकले स्वीकृति दिएको थियो । अर्थ मन्त्रालयका वैदेशिक आर्थिक समन्वय शाखाका सहसचिव रामप्रसाद मैनालीले ऋण अवधि थप भएको पत्र प्राप्त भएको बताए । अब सरकारले एक्जिम बैंकलाई सन् २०२० सम्म ऋण तिर्दा हुन्छ । नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले एक्जिम बैंकको सहयोगमा निर्माण गरिरहेको ६० मेगावाटको आयोजनाको ऋणको अवधि नथप्दा निर्माणकार्य अन्त्योत् भएको थियो । विद्युत् प्राधिकरणले अर्थ मन्त्रालयमार्फत एक्जिम बैंकलाई ५ वर्षका लागि म्याद थप्न अनुरोध गरेकोमा एक्जिम बैंकले भने साढे ४ वर्षका लागि थपेको हो ।

सो कम्पनीले आयोजनाको बाँध तथा अन्य भौतिक पूर्वाधार निर्माणका लागि सिमेन्टको अभाव भएको भन्दै केही समयअघि विद्युत् प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङलाई ज्ञापनपत्र बुझाएको थियो । यसैगरी समयमै भुक्तानी गर्न नसक्दा सिजिजिसीले निर्माण गरिरहेको प्रसारणलाइनको काम पनि सुस्त गतिमा अघि बढेको थियो ।

श्रोत: काव्तिपुर, २०७४/०६/२३

माथिल्लो कर्णालीले मुआब्जा दिन थाल्यो

ज्योति कटुवाल

माथिल्लो कर्णाली जलविद्युत् आयोजनाले प्रभावित क्षेत्रका बासिन्दालाई मुआब्जा वितरण सुरु गरेको छ । आयोजनाले अछाम भैरवस्थानका ५ घरधुरीको २० कित्ता जग्गाको ४ करोड २६ लाख रुपैयाँ मुआब्जा वितरण गरेको हो ।

विकासकर्ता कम्पनी जीएमआरका फिल्ड साइट कार्यालय प्रमुख केके शर्माले ४ करोड २६ लाख रुपैयाँ वितरण गरिसकेको जनाए । मुआब्जा पाएसँगै स्थानीयवासी आयोजनाको निर्माणप्रति आशावादी देखिएका छन् । जीएमआरले पहिलो किस्तास्वरूप अछाम भैरवस्थानका ५ घरधुरीको २० कित्ता जग्गाको मुआब्जा वितरण गरेको जनाएको छ । ३ सय २२ हेक्टर क्षेत्रफल ओगट्ने आयोजनाले आवश्यक जग्गा अझै नपाएको जनाएको छ । मुआब्जा वितरणसँगै निर्माणको काम अघि बढ्ने फिल्ड प्रमुख शर्माले बताए । लामो समयपछि मुआब्जा पाउँदा प्रभावित क्षेत्रका बासिन्दा खुसी भएका छन् ।

मुआब्जा पाएपछि उनीहरूले आयोजना निर्माणका लागि सहयोग गर्ने जनाएका छन् । ‘आयोजनालाई सकारात्मक सहयोग गर्छौं,’ दैलेख रामघाटका जीवन थापाले भने । मुआब्जा रकम दुरुपयोग हुन नदिन माथिल्लो कर्णाली सरोकार समितिले मुआब्जाका लागि जग्गाधनी पति र पत्नीको संयुक्त खाता सञ्चालन गरेको छ । मुआब्जा रकमले तराई र सहरी क्षेत्रका जग्गामा लगानी गर्ने प्रभावित क्षेत्रका बासिन्दाको भनाइ छ । लामो समय निर्माण प्रक्रियामै विवाद भएकाले आयोजनाको काम छिटो अगाडि बढाउन स्थानीयले आग्रह गरेका छन् ।

अछाम भैरवस्थानका बमबहादुर बीसीले जीएमआरको कार्य प्रगति निकै सुस्त हुँदा आशंका जन्मिएको बताए । ‘जीएमआरले हालसम्म लगानी जुटाउन नसकेको चर्चा छ,’ उनले भने, ‘मुआब्जा दिएको बहानामा ढिला गरेर हुँदैन । छिटो आयोजना निर्माणतर्फ लाग्नुपर्छ ।’

विकासकर्ता कम्पनीले भने आयोजनाको कामलाई तीव्रता दिइने जनाएको छ । ‘आयोजनाप्रति अनावश्यक आशंका गरिएको छ । हामी होल्ड गर्ने मनसायले कर्णालीमा लगानी खेर फालेका छैनौं,’ शर्माले भने, ‘सरकारी पक्षबाट पनि ढिला भयो । अब एक वर्षभित्र लगानी जुटाएर आयोजना निर्माणको प्रक्रिया अगाडि बढाउँछौं ।’

श्रोत: काव्तिपुर, २०७४/०६/२३

नलसिंहगाड जलविद्युत् निर्माण सुस्त गतिमा

भीमबहादुर सिंह

निर्माणाधीन ४ सय १० मेगावाटको नलसिंहगाड जलविद्युत् आयोजनाको काम सुस्त गतिमा अघि बढेको छ । अपर्याप्त बजेट तथा जनशक्ति र स्रोतसाधनको अभावका कारण आयोजना निर्माणले गति लिन नसकेको हो । विगत १ वर्षअघिदेखि आयोजनाको मुआब्जा वितरण, पूर्वाधार निर्माणलगायत कार्य अलपत्र परेका छन् । विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन (डीपीआर) कार्यसमेत धीमा गतिमा रहेको छ । अपर्याप्त बजेट, जनशक्ति र स्रोतसाधनको अभावका कारण आयोजना निर्माणले गति नलिएको कम्पनीका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत नरेन्द्रसिंह भण्डारीले बताए ।

बजेट अभावमा मुआब्जा वितरण कार्य अलपत्र परेको भण्डारीले बताए । चालु आर्थिक वर्षमा मुआब्जा वितरणका लागि १ करोड रुपैयाँ मात्र बजेट रहेको उनले बताए । आयोजनाले हालसम्म २ सय ८१ रोपनी जग्गाको मात्र मुआब्जा वितरण गरेको छ । आयोजनाका लागि ६ हजार रोपनी जग्गा अधिकरण गर्नुपर्नेछ । आयोजनाले निर्माणस्थल आसपासको २ सय रोपनीको जग्गा अधिकरणका लागि तत्काल १२ करोड रुपैयाँ मुआब्जा रकमको आवश्यकता पर्ने भण्डारीले सुनाए ।

त्यस्तै आयोजनाको कन्स्ट्रक्सन पावर निर्माण, जग्गा अधिकरण, बाँधस्थलसम्मको पहुँच मार्ग निर्माण, १ सय १२ किलोमिटर दूरीको ४ सय केभी प्रसारण लाइन, कार्यालय भवन निर्माण, वातावरण अध्ययन तथा बस्ती विकासलगाएत कार्य पनि अघि बढ्न सकेका छैनन् । डीपीआरको कार्य सुरु भएको डेढ वर्ष बितासमेत कार्यक्षेत्रमा ड्रिलिङबाहेक खासै प्रगति हुन सकेको छैन ।

अस्ट्रेलियाको स्मेक, अमेरिकाको एमडब्लूएच र नेपालको उदय कन्सल्ट प्रालि जेभी परामर्शदाता कम्पनीले ९४ करोड रुपैयाँ लागतमा डीपीआर निर्माणको जिम्मा लिएको छ । 'परामर्शदाता कम्पनीले ड्याम, टनेल र पावर हाउस डिजाइनका साथै आर्थिक तथा प्राविधिक र वातावरणीय प्रतिवेदन तयार पार्नेछ,' भण्डारीले भने । डीपीआर अवधि ३० महिना रहेको प्रमुख कार्यकारी अधिकृत भण्डारीले बताए । यसअघि आयोजनाको बाँधस्थल र जलाशय आसपासमा अटोमेटिक एन्ड डिसार्ज गेजिड तथा वेदर स्टेसन स्थापना गर्ने, बिल्डिङ एन्ड क्याम्प प्लान र वाटरसेड म्यानेजमेन्ट प्लान भइसकेका छन् ।

त्यसैगरी फाइनान्सियल मोडालिटी स्टडी, मार्केट सर्भे, ल्यान्ड एन्ड प्रोपर्टी इन्भेन्टोरी सर्भे, सोसियोइकनोमिक बेसलाइन सर्भे, हाइड्रोलोजिकल, भूकम्प सर्भे, भौगर्भिक सर्भे, कोर ड्रिलिङ, पावर अटिमाईजेसन, फिल्ड सर्भे लगायत सम्भाव्यता अध्ययनका कार्य सम्पन्न भइसकेको अधिकृत भण्डारीले बताए ।

जाजरकोटको खगेनकोट दल्लीमा निर्माण हुन लागेको नलगाड आयोजनाको आर्थिक वर्ष ०७४/७५ मा ५२ करोड रुपैयाँ मात्र बजेट रहेको छ । यसमध्ये ३० करोड रुपैयाँ डीपीआरका लागि खर्च हुने भण्डारीले बताए । आयोजनाका लागि २ सय मिटर उचाइ तथा ६ वर्गकिलोमिटर क्षेत्रफलको बाँध, १० किलोमिटर सुरुडमार्ग र खगेनकोटको दल्लीमा भूमिगत पावरहाउस निर्माण हुनेछन् ।

श्रोत: उर्जा खबर, २०१४/०६/२३

जलविद्युत विकासकाे प्रभाव, दक्षिण एसियाकाे अर्थिक विकासमा भुटानले उछिन्दै

भूगोल र जनसंख्याको दृष्टिले निकै सानो दक्षिण एसियाली देश भुटानले अबको दुई वर्षभित्र आर्थिक वृद्धिमा आफ्ना छिमेकी राष्ट्रलाई उछिन्ने भएको छ । जलस्रोत तथा प्राकृतिक स्रोतको उचित सदुपयोग गर्दै गरेको भुटानले आर्थिक विकासमा छलाड मार्ने प्रक्षेपण गरिएकाे हाे ।

विश्व बैंकको अध्ययनअनुसार अबको दुई वर्षभित्र अर्थात आर्थिक वर्ष सन् २०१९/२० मा भुटानको वृद्धिदर ७.६ प्रतिशत पुग्नेछ । सोही अवधिमा एसियामा शक्ति राष्ट्रका रूपमा उदाउँदै गरेको भारतको वृद्धि भने ७.४ प्रतिशतमा सीमित हुनेछ ।

सन् २०१७ को अन्त्यसम्म ६.७ प्रतिशत अनुमान गरिएको भुटानको आर्थिक वृद्धि सन् २०१८ मा ६.९ प्रतिशत प्रक्षेपण गरिएको छ । यो अवधिमा भारतको वृद्धि क्रमशः ७ र ७.३ प्रतिशत हुनेछ ।

आन्तरिक उत्पादन कम र बढी आयातमा निर्भर रहँदै आएको नेपालको वृद्धिदर भने यो अवधिमा निकै निराशाजनक हुने बैंकको अनुमान छ । सन् २०१७/१८ मा साढे ७ प्रतिशत वृद्धिदर पुगे पनि आउँदा दुई वर्ष क्रमशः ४.६ र साढे ४ प्रतिशतमा खुम्चिनेछ ।

यो अवधिमा सबैभन्दा कम वृद्धिदर अफगानिस्तानको प्रक्षेपण गरिएको छ । सन् २०१७ को अन्त्यसम्म २.६ प्रतिशत आर्थिक वृद्धि हुने र त्यसपछिका दुई वर्ष क्रमशः ३.४ र ३.१ प्रतिशत पुग्ने अनुमान गरिएको छ ।

धमाधम निर्माण हुँदै गएका जलविद्युत आयोजना, सहयोगी नीतिगत व्यवस्था, न्यून मूल्यवृद्धि, मुद्राको स्थायी सटही दर र ठूलो परिमाणमा रहेको मुद्रा सञ्चितिलगायत कारणले भुटानको अर्थतन्त्रलाई माथि उकास्ने विश्व बैंकको निष्कर्ष छ ।

पुराना ५ सय भारुका नोट खारेज, करका दरमा उतारचढावलायत कारण भारतको आर्थिक वृद्धि स्थिर रहने अनुमान छ । यस्तै, भूकम्पपछि अर्थतन्त्र उकास्न सकेको नेपालमा गत साउनमा आएको बाढी पहिरोले ठूलो क्षति पुर्याउँदा अर्थतन्त्र खुम्चिने आँकलन छ ।

औद्योगिक विस्तारका आक्रामकरूपमा प्रगति गर्दै आएको बंगलादेशको अर्थतन्त्र पनि आउँदा वर्षमा भारतकै हाराहारी पुग्ने प्रक्षेपण छ । उता श्रीलंका, पाकिस्तान र माल्दिप्सले पनि बंगलादेशको लय समात्ने अनुमान गरिएको छ । समग्रमा आउँदा सन् २०२० सम्म नेपाल र अफगानिस्तान नै सबैभन्दा कमजोर अर्थतन्त्र भएका मुलुक हुनेछन् ।

श्रोत: ऊर्जा खबर, २०१४/०६/२३

बंगलादेशले भारतबाट ९ सय मेगावाट विद्युत खरिद गर्दै

विद्यमान ऊर्जा संकट खेपिरहेको बंगलादेशले भारतबाट विद्युत खरिद करिब ९ सय मेगावाटसम्म पुर्याउन लागेको छ । हाल करिब ६ सय ६० मेगावाट आयात गरिरहेको देशले थप २ सय ५० मेगावाटका लागि ठेक्का आह्वान गरेको छ ।

२ सय ५० मेगावाट आयातपछि बंगलादेशले भारतबाट आयात गर्ने विद्युतको परिमाण ९ सय १० मेगावाट पुग्नेछ । दुई देशका ऊर्जा सचिवको नेतृत्वमा बसेको १३औं संयुक्त बैठकले २ सय ५० मेगावाट विद्युत बंगलादेशले खरिद गर्ने प्रस्ताव स्वीकृत गरेको थियो ।

कुल आयातमध्ये २ सय ५० मेगावाट निजी क्षेत्र र बाँकी सरकारी कम्पनीबाट आयात भइरहेको छ । ३ सय ४० मेगावाट विद्युत एनटिपिसी विद्युत व्यापार कम्पनीबाट आयात भइरहेको छ ।

बंगलादेशले हाल कटियार-पार्वतीपुर-बरापुकुरिया-बोरानगर ७६५ केभी र ब्रहमपुर-बरामरा ४ सय केभीबाट विद्युत आयात गरिरहेको छ । यस्तै, १ सय ६० मेगावाट विद्युत त्रिपुरा नाकाबाट आयात गरिरहेको छ । देशमा अहिले दैनिक ५ देखि ६ घन्टासम्म लोडसेडिङ हुने गरेको छ ।

श्रोत: अञ्जपूर्ण पोष्ट, २०७४/०६/२३

विद्युतले सडक बनाएपछि स्थानीय दंग

जोगमाई खोला साना जलविद्युत् आयोजनाले १० किलोमिटर सडक निर्माण गरेपछि स्थानीयवासी दंग परेका छन् । माईजोगमाई गाउँपालिका-३, प्रेमेजुडका ८० वर्षीय अम्बरबहादुर राई जीवनको उत्तरार्धमा सडकसहितका सुविधा पाएकोमा उत्साहित छन् । घरकै आँगनमा सडक सुविधा पुगेपछिरूषि उपज निकासी गर्न ने बेला इच्छा पूरा भयो ।’

बिरामी हुँदा झोलुंगोमा बोकेर १० किलोमिटर उकालो हिँडेपछि फिक्कल बजार पुग्नुपर्ने स्थानीयलाई अहिले उपचारदेखि कृषि उपज निकासी गर्न सजिलो भएको स्थानीय भक्तबहादुर राईले बताए । गाउँमा फलेका तरकारी सहजै फिक्कल बजार पुर्याउन पाएका स्थानीयले विगतमा त्यहाँ सडक बन्ने कल्पना सायदै गरेका थिए ।

स्थानीय खेलकुमारी राईले सुत्केरी व्यथाले च्यापेका महिलाका लागि हाइड्रो (जलविद्युत् आयोजना)ले बनाएको सडक वरदान नै भएको बताइन् । उनका अनुसार उक्त बाटोमा विगतमा घोडा हिँडाउन पनि समस्या थियो । आयोजनाका दुईवटा गाडीले स्थानीय बिरामी पर्दा ‘एम्बुलेन्सको काम’ गर्ने गरेको उनले सुनाइन् ।

२७ महिनाअघि सुरु भएको आयोजनाले स्थानीय सडक निर्माणदेखि फलफूलका बिरुवा वितरणसम्मको काम गरेको सञ्चालक पाल्देन लाप्चाले जानकारी दिए । कतिपय ठाउँमा स्थानीयवासीसँग विवाद हुने गरे पनि यो आयोजनामा कुनै समस्या नरहेको सञ्चालक लाप्चाको दाबी छ । उनका अनुसार स्थानीयको साथकै कारण आयोजना चाँडै सम्पन्न भएको हो ।

सान्भी इनर्जीले निर्माण गरेको ७.६ मेगावाट क्षमताको आयोजनाले वैशाख दोस्रो साता व्यावसायिक उत्पादन सुरु गरेको थियो । माईजोगमाई गाउँपालिकाको माडचोकस्थित विद्युत्गृहदेखि गोदकको राजदुवालीमा रहेको काबेली करिडोरको सबस्टेसनसम्म १० किलोमिटर विद्युत् लाइन विस्तार गरेर वैशाख १८ गते विद्युत् प्राधिकरणलाई बिजुली बिक्री सुरु भएको हो । आयोजनाले २०७१ साल मंसिरमा काम थालेको थियो । आयोजनाको डेढ किलोमिटर सुरुडको काम १५ महिना सम्पन्न भएको थियो । साना जलविद्युत् आयोजनामा पहिलोपटक तोसिबा कम्पनीका मेसिन प्रयोग भएको प्लान्ट म्यानेजर राजेन्द्रप्रसाद काफ्लेले जानकारी दिए । एक अर्ब ५७ करोड लागतमा निर्माण सम्पन्न भएको आयोजनाले एक वर्षभित्र सर्वसाधारणका लागि सेयर निष्काशनको तयारी गरेको छ । आयोजनाका लागि लक्ष्मी बैंकको नेतृत्वमा कैलाश, प्रभु र भिबोर बैंकले ७५ प्रतिशत कर्जा लगानी गरेका छन् ।

वार्षिक ४२.७ लाख युनिट विद्युत् उत्पादन गर्ने आयोजनाले जनाएको छ । प्राधिकरणले सुक्खा मौसममा प्रतियुनिट ८ रुपैयाँ ४० पैसा र पानी पर्ने मौसममा प्रतियुनिट ४ रुपैयाँ ८० पैसामा विद्युत् खरिद गर्ने सम्झौता भएको छ । अहिले आयोजनाबाट दुई मेगावाट विद्युत् उत्पादन भइरहेको जनाइएको छ ।

श्रोत: अञ्जपूर्ण पोष्ट, २०७४/०६/२३

बूढीगण्डकी भर्सेस तमोर

विकास थापा

प्रदेश र प्रतिनिधिसभाको चुनाव सम्मुख दलहरूबीच धुवीकरणको चर्चा निकै चलेको छ । राजनीतिक स्थिरतादेखि आर्थिक समृद्धिसम्मका सपना धुवीकरणले पूरा गर्ने 'विश्वास' प्रचारित छ । दलहरूबीच कमिसन खाने र खोलानाला बेच्ने दिशामा जहिले पनि धुवीकरण हुँदै आएको छ । सांसदका तलब, भत्ता र सुविधा थप्नेदेखि लिएर राष्ट्रिय कलकारखाना बेचबिखन गर्नेसम्मका विषयमा उनीहरूबीच धुवीकरण थियो ।

अझ मुलुकका पछिल्ला सन्ततिसम्मलाई पनि गम्भीर असर पार्ने जटिल राष्ट्रिय मुद्दाहरूमा पनि उनीहरूको तालमेल छ । महाकाली सन्धि हुँदा होस् वा कोसी उच्च बाँध निर्माणका लागि विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन (डीपीआर) बनाउने विषयमा दलहरूबीच एकता कायमै छ । केपी शर्मा ओलीदेखि शेरबहादुर देउवासम्मका प्रधानमन्त्रीत्वकालमा बूढीगण्डकीमा पनि धुवीकरण भएकै हो । तर गर्नुपर्ने काममा भने दलहरूबीच कहिले पनि धुवीकरण हुँदैन । विवादास्पद कम्पनीलाई ऐन, कानून छलेर खोला बेचिँदा कुनै पनि दलले चुँसम्म नबोल्नु धुवीकरणको ज्वलन्त उदाहरण हो ।

सडक बनाउने, जलविद्युत् आयोजना बनाउने, उद्योगधन्दा स्थापना गर्ने, बिदेसिएका युवालाई रोकनेलगायत दर्जनौँ राष्ट्रिय सबालमा उनीहरूबीच बेमेल छ । तर अहिले चर्चामा रहेको, राष्ट्रिय आवश्यकता पूरा गर्ने, गरिबी घटाउने, आयात विस्थापित गर्ने र ऊर्जामा निर्भर हुने तमोर जलाशययुक्त आयोजनामा उदासीनता साँधेर दलहरूबीच अर्को धुवीकरण भएको छ ।

हिजोका दिनमा नेताहरूलाई जलविद्युत् ऊर्जासम्बन्धी त्यति ज्ञान थिएन । एमाले महासचिवको पदमा बसेका व्यक्तिसमेत 'भारतले पञ्चेश्वरको बिजुली नकिने स्याटलाइटबाट विदेश निर्यात गर्छौं' भन्थे । सडक विभागमा काम गरिसकेका इन्जिनियर जलस्रोतमन्त्री हुँदा 'पञ्चायतले गोलमाल गरेको अरुण तेस्रो बनाउनु हुँदैन' भने । विश्वव्यापीकरण र उदारीकरणका हिमायती मानिएका अर्थमन्त्रीले 'माथिल्लो तामाकोसी नेपालीले बनाउन सक्दैन, विदेशीलाई दिनुपर्छ' भन्दै विदेशी कम्पनीको लबिङ गरे । नेताहरूको यी चाहना त्यसै निस्सृत भएका होइनन् ।

बूढीगण्डकीकमा दुई खर्ब ६० अर्ब रुपैयाँ खर्च गरेर तीन अर्ब ३८ करोड युनिट बिजुली प्राप्त हुन्छ भने तमोरमा यसको आधाभन्दा कम अर्थात् एक खर्ब २१ करोड रुपैयाँमा तीन अर्ब ३५ करोड ४० लाख युनिट बिजुली प्राप्त हुन्छ ।

कतिपयले नबुझीकन भने, कतिपयले आफ्नो स्वार्थका कारण भने । तर उनीहरूले 'नेपाली जनता २०१७ सालकै पञ्चायतकालकै अनपढ र थाहा नभएका होइनन्' भन्नेचाहिँ बुझेनन् । अहिले शिक्षा र प्रविधिमा भएको गुणात्मक विकासका कारण कसले कुन उद्देश्यले के गर्न लाग्यो सबै थाहा भइहाल्छ । तर पनि ऊर्जा मन्त्रालय, ऊर्जामन्त्री र प्रधानमन्त्री 'जे गरे पनि हुन्छ' भन्ने मानसिकतामा छन् र त्यहीअनुसार उनीहरूले कर्म पनि गरिरहेका छन् । देशको बाग्डोर सम्हालेका नेता र कर्मचारी अझै पनि जनतालाई

बेबकुफ बनाउने प्रयासमा छन्, बूढीगण्डकी र तमोर प्रकरणमा । ऊर्जा मन्त्रालयले चोर बाटोबाट बूढीगण्डकी बेच्दा सरकारको तर्पmबाट यति ठूलो आयोजना यो-यो कारणले यसरी दिनुपरेको हो भनेर जनतासमक्ष प्रस्टीकरण दिन सकेन । संसदीय समितिहरूले पटकपटक ऊर्जामन्त्री र सचिवहरूलाई बैठकमा बोलाउँदा उनीहरू विभिन्न बहाना बनाउँदै भागेर हिँडे।

सही काम गरेको थियो भने त भाग्नुपर्ने थिएन । मन्त्री र सचिव मात्र होइन, बूढीगण्डकीको सवालमा नयाँ शक्ति नेपालबाहेक कुनै पनि दलले चुँसम्म गरेनन् । विदेशीका कमिसनले यिनीहरू सबैका मुखमा बुजो लगाएको यहाँबाट प्रमाणित हुन्छ । तर व्यवस्थापिका-संसद्को अर्थ र कृषि तथा जलस्रोत समितिले हालै बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजना चीनको सीजीजीसीसित गरिएको कथित सम्झौता तत्काल खारेज गरी स्वदेशी लगानीमा निर्माणको लागि बन्दोबस्त गर्न सरकारलाई निर्देशन दिएको छ । यो निर्देशनसँगै केपी ओलीदेखि पुष्पकमल दाहाल हुँदै देउवासम्मले गरेका सबै 'यत्न' खेर गए । अब बूढीगण्डकी निर्माण हुन्छ भने स्वदेशी लगानीमा हुने ढोका खुलेको छ ।

झन्डै एक खर्ब रुपैयाँ पुनर्वास (जग्गा अधिग्रहणसमेत) मा मात्र खर्च गरी १२ सय मेगावाटको बूढीगण्डकी निर्माण गर्ने प्रस्ताव आफैँमा विकल्परहित होइन । अन्य विकल्प हुँदाहुँदै बूढीगण्डकीको मात्र अध्ययन गराइयो र यो मात्र हो भनियो । जसले गर्दा तमोर (७६२ मेगावाट) जस्ता बूढीगण्डकीको आधा लागतमा बन्ने आयोजना राज्यको प्राथमिकतामा नियत र स्वार्थवश नै परेन । जलस्रोतको उच्चतम सदुपयोग र विकासका लागि राज्यस्तरमा बूढीगण्डकी निर्माण अहिले पनि अपरिहार्य छ । तर स्रोत र साधनको सीमितता भएको हाम्रो जस्तो मुलुकमा तुलनात्मक लाभका आधारमा आयोजना छनोट हुनुपर्छ । हिजो अरुण तेस्रो एउटाको मात्र अध्ययन गराइयो, त्यसैमा मात्र भर पर्दा त्यो आयोजना आउन नसकेका कारण अरु विकल्प भएन । अनि विकल्पका रूपमा यही मौका बारदातको फाइदा उठाउँदै खिम्ती र भोटेकोसी भित्थाइयो । जसको असर अहिलेसम्म र भोलिका अढाई दशकसम्म मुलुकले भोग्ने नै छ । बूढीगण्डकीको डीपीआर बनाउँदा तमोरको पनि सँगै बनाइएको भए कुन सस्तो र कुन आयोजना बनाउन सामाजिक र वातवरणीय क्षति कम हुने भन्ने तुलना हुन्थ्यो । बूढीगण्डकीका जटिलता आफैँमा गम्भीर छन् । झन्डै ११ हजार घरपरिवारलाई उठीवास लगाउने चुनचुने कुरा होइन, त्यसमाथि यस्ता खालका आयोजना व्यवस्थापन नगरेको अनुभवहीन संयन्त्रबाट । झन्डै १८ अर्ब रुपैयाँको ऊर्जा आयात गर्ने मुलुकमा जलाशययुक्त आयोजनाको विकल्प छैन । तर ती विकल्पहरूमध्ये सबैभन्दा उत्कृष्ट छनोट गर्नु बुद्धिमानी हो ।

सन् १९८५ मा जाइकाले पहिचान गरेको तमोरको जडित क्षमता ६९६ मेगावाट थियो । दुई अर्ब ७५ करोड युनिट बिजुली तमोरबाट उत्पादन हुने उसको अध्ययन थियो । पछि विद्युत् प्राधिकरणले २०६८ फागुन ४ मा ५३० मेगावाटका लागि लाइसेन्स लिन आवेदन दियो । प्राधिकरणले पोखरीको आयतन फुल सप्लाई लेभल (एफएसएल) ६५० एमएसएल (समुद्री सतहदेखि माथि) मा आवेदन दिएको थियो । ऊर्जा मन्त्रालयले ४५० एफएसएल कायम गरेर २५२ मेगावाटमा सीमित गरेर दियो । प्राधिकरणले तीन वर्ष लगाएर अध्ययन गर्दा यो क्षमतामा तमोर अयोग्य देखियो ।

हिउँदमा ६ घन्टा र वर्षायाममा २४ घन्टा बिजुली उत्पादन गर्ने आधारमा भएको अध्ययनले ५५० एफएसएलमा तीन अर्ब ३५ करोड युनिट बिजुली उत्पादन हुने देखियो । अझ बाँधको उचाइ तीन सय मिटर र ६४५ एफएसएल कायम गर्ने हो भने कुल ऊर्जा झन्डै पाँच अर्ब युनिट (२५६५ मेगावाट) उत्पादन हुने प्राधिकरणको अध्ययनले सुझायो । यसबाट सुक्खायाममा मात्रै चार अर्ब ३३ करोड युनिट बिजुली उत्पादन हुन्छ । देशको दीर्घकालीन ऊर्जा आवश्यकता सम्बोधन र जलस्रोतको उच्चतम उपयोग गर्ने हो भने यो विकल्प सबैभन्दा उत्तम देखिन्छ । अर्काे विकल्प, बाँध उचाइ २०५ मिटर र ५५० एफएसएल गर्दा आयोजनाको जडित क्षमता ७६२ मेगावाट र कुल ऊर्जा उत्पादन तीन अर्ब ३५ करोड युनिट हुन्छ । अझ २५५ मिटर अग्लो बाँध बनाउने हो भने तमोरबाट १२५० मेगावाट बिजुली उत्पादन हुन्छ । यसरी प्राधिकरणले विभिन्न विकल्पका साथ गरेको अध्ययनमा वर्तमान सन्दर्भमा ७६२ मेगावाटलाई उत्तम भन्दै लाइसेन्सको लागि दिएको निवेदनलाई ऊर्जा मन्त्रालयले समाप्त पारिदियो । यसको कारणमा ऊर्जा मन्त्रालयको तर्क छ— ६५० वा ५५० एफएसएलको कोर्डिनेट (क्षेत्र) दिने हो भने ३७.५ मेगावाटको काबेली र २१.५ को तल्लो हेवा मर्छ, यसलाई जोगाउनु वर्तमान नीतिअनुसार मन्त्रालयको परम धर्म हो । तर अध्ययनले यी दुई कदाचित (हेवा निर्माणको अन्तिम चरणमा छ र काबेली ए को अतोपतो छैन) बनेमा पनि तिनलाई क्षतिपूर्ति दिँदासमेत तमोर अझ आकर्षक र योग्य हुने देखाएको छ ।

काबेली मर्छ भनेर तमोर रोक्नु भनेको एक करोड ९० लाख युनिट बिजुली (काबेली ए को) का लागि झन्डै साढे तीन अर्ब युनिट बिजुली नाश गर्नुसरह हो । कसरी हुन्छ स्वदेशको प्राकृतिक स्रोत उपयोग गरी पछिल्ला पुस्ताको समेत भविष्य हेरौं भन्नुपर्नेमा ऊर्जा मन्त्रालय टसको मस भएर बसेको छ । अझ अहिलेका ऊर्जा सचिव नेपालको जलस्रोत र जलविद्युत्को अन्तर्य बुझ्नेका विद्वान् इन्जिनियर हुन् । उनीजस्तो मर्मज्ञ र जलस्रोत विज्ञले समेत तमोर (७६२ वा २५६५ मेगावाट) अघि बढाउन चाहैनन् । यसको मुख्य कारणमा उनको हालको नजरमा बूढीगण्डकी 'किल' हुन्छ भन्ने हो । तमोरको लाइसेन्स दिइयो भने बूढीगण्डकी तुलनात्मक रूपले अघि बढाउने आयोजना होइन ।

आफ्ना ऊर्जामन्त्रीले चिनियाँलाई अर्पण गरेको बूढीगण्डकी छोडेर राष्ट्रको ध्यान तमोरतिर खिचिएला भन्ने चिन्ता ऊर्जा सचिवमा व्याप्त भएको हुनुपर्छ । नत्र भने उनले ७६२ मेगावाटको अध्ययनसम्म गर्न पनि रोक्नुको अरु कारण छैन । ऊर्जासचिव भन्छन्, 'अध्ययन गरे भइहाल्यो, कसैले रोकेको छैन, पैसाको अभाव छैन ।' तर विनाअख्तियारी आयोजनाको अध्ययन गर्नु विद्युत् ऐनको ठाडै उल्लंघन गर्नु हो । कसैले पनि अनुमति प्राप्त नगरी सर्भे (अध्ययन) गर्न ऐनले रोक लगाएको छ । त्यसमाथि त्यसरी गरिएको अध्ययन खर्च पनि बेरुजु हुन जान्छ । सचिवजस्तो व्यक्तिले कानून र नीति उल्लंघन गर्न लगाउने ?

७६२ मा तमोर बनाउँदा ४० वर्ग किलोमिटरको तलाउ बन्छ, जुन फेवातालभन्दा ८ गुणा ठूलो हो । जबकि बूढीगण्डकीको ताल फेवातालभन्दा १७ गुणा ठूलो छ । बूढीगण्डकीमा ३२.६ वर्ग किलोमिटर खेतीयोग्य जमिन डुबानमा पर्छ । तमोरमा जम्मा ६ वर्ग किलोमिटर खेत डुब्ने देखिन्छ (हेर्नुहोस् बक्स) । अझ योभन्दा पनि महत्वपूर्ण मुद्दा हो आयोजनाको लागत । बूढीगण्डकीमा दुई खर्ब ६० अर्ब रुपैयाँ खर्च गरेर

तीन अर्ब ३८ करोड युनिट बिजुली प्राप्त हुन्छ भने तमोरमा यसको आधाभन्दा कम अर्थात् एक खर्ब २१ करोड रुपैयाँमा तीन अर्ब ३५ करोड ४० लाख युनिट बिजुली प्राप्त हुन्छ । काबेली र हेवा (कुल वार्षिक उत्पादनमा तीस करोड ७० लाख युनिट) को क्षतिपूर्ति दिएर पनि तमोर बनाउँदा यसको आन्तरिक प्रतिफल दर १५.७३ प्रतिशत हुन आउँछ । यो भनेको औसत आयोजनाको प्रतिफल दरभन्दा उच्च हो । त्यसमाथि जलाशययुक्त आयोजनाको प्रतिफल दर सामान्यतया १२ प्रतिशतभन्दा कम नै हुन आउँछ । बूढीगण्डकीमा राज्यले एक खर्ब रुपैयाँ मुआब्जामा अनुदान दिने हो भने प्रतिफल दर १२.७ प्रतिशत हुन्छ । सामाजिक र वातावरणीय मुद्दा तमोरमा कम भएकाले बूढीगण्डकीभन्दा छिटो निर्माण गर्न सजिलो हुन्छ । यसरी विभिन्न प्राविधिक, आर्थिक, सामाजिक आँकडाले तमोरलाई आकर्षक देखाएको छ । यस्ता आयोजनालाई राज्यले उच्च प्राथमिकतामा दिनुपर्नेमा अहिले ठीक उल्टो भइरहेछ । दलीय धुवीकरणको मारमा तमोर पनि परेको प्रस्ट छ ।

श्रोत: अभियान, २०७४/०६/२३

चर्चामै सीमित रहयो नौमुरे आयोजना

झिमरुक र माडी नदीको सङ्गम ऐरावतीमा निर्माण हुने भनिएको बहुउद्देश्यीय नौमुरे जलविद्युत् आयोजनाको काम ३१ वर्ष बितिसकदा समेत अघि बढ्न सकेको छैन । प्यूठान र अर्घाखाँचीका केन्द्रीय नेतादेखि स्थानीय नेताहरूले आफ्नो चुनावी नारामा परियोजना निर्माणलाई मुख्य मुद्दा बनाउने गरे पनि कामले गति लिन सकेको छैन ।

२०४३ सालदेखि चर्चामा आएको नौमुरे जलविद्युत् आयोजना अहिले पनि नेताहरूको भोट माग्ने बहाना बनेको छ । चुनाव नआउँदासम्म गाउँ नजाने नेताहरूले चुनावका बेला भने पुराना र बेवारिसे आयोजनालाई अघि बढाउने भन्दै भोट माग्ने गरेको आरोप स्थानीयको छ । यसको एउटा मुख्य उदाहरण नौमुरे जलविद्युत् परियोजना भएको छ ।

नौमुरे जलविद्युत् आयोजनाको काम यथाशक्य छिटो सम्पन्न गर्ने आश्वासन दिएका नेताहरू अहिले त्यसबारे बेमतलब छन् । तत्कालीन प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहाल भारत भ्रमणमा गएको बेला भारत सरकारले उक्त परियोजना निर्माण गरिदिने वचन दिएको थियो । पञ्चायतकालमा पनि सोही आयोजनाको सम्भाव्यता अध्ययन भएको थियो । २ सय ४५ मेगावाट उत्पादन क्षमताको उक्त आयोजना निर्माण हुने चर्चा चलेको ३ दशक पुगिसकेको स्थानीय सीता घिमिरेले बताइन् । प्यूठान र अर्घाखाँचीका सरोकारवाला निकायले आयोजनाको पटकपटक अनुगमन गरे पनि त्यसले कुनै निचोड निकाल्न सकेको छैन । सरकारको नीति तथा कार्यक्रमअन्तर्गत 'एक प्रदेश : एक जलाशययुक्त जलविद्युत् आयोजना'का रूपमा नौमुरेलाई प्रदेश नम्बर ५ का लागि घोषणा गरिए पनि काम भने थालिएको छैन । बहुउद्देश्यीय रूपमा बनाउने भनिएको नौमुरेको पानीले दाङ, कपिलवस्तु हुँदै भारतको विहारसम्म सिँचाइ सुविधा पुर्याउने प्रारम्भिक योजना थियो ।

प्यूठानको साविक हंसपुर र अर्घाखाँचीको जलुके गाविसमा संरचना क्षेत्र पर्ने नौमुरे आयोजनाको काम तत्कालीन पञ्चायती सरकारले प्रारम्भ गरेको थियो । तर, बहुदल आएपछि रोकिएको स्थानीयवासीहरू बताउँछन् । 'आयोजना बन्ला भन्ने ठूलो आशा थियो,' जलुकेका स्थानीय पीताम्बर सारूले भने, 'चर्चा हुँदा बन्छ कि जस्तो लाग्छ तर कहिले बन्ला र ?'

तत्कालीन विद्युत् समितिका संयोजकसमेत रहेका सारू बेलाबेलामा नौमुरेको बारेमा कुरा उठ्ने गरे पनि निर्माण कार्य शुरु नहुँदा चिन्तित छन् । 'बेलाबेलामा आयोजना बन्ने भयो भनेर समाचार आउँछ,' उनले भने, 'यसको निर्माण अघि बढाउन प्यूठानबाट निवार्चित सभासद्का साथै सरकारको उच्च ओहोदामा रहेकाहरूले विशेष चासो दिनुपर्यो ।'

भारतले नौमुरेलाई जलाशययुक्त बनाइदिने र पानी विहारमा लैजाने प्रस्ताव राखेपछि २०७१ सालमा नेपाल सरकारले आयोजना आफै बनाउने निर्णय गरेको हो । गत आर्थिक वर्षमै आयोजनाको डीपीआर तयार पार्ने भनिए पनि अहिलेसम्म काम अगाडि बढेको छैन ।

आयोजनाको डीपीआर गर्न लागि नेपाल सरकार ऊर्जा मन्त्रालयले २० करोड रुपैयाँसमेत विनियोजन गरेको थियो । ९० मिटरको बाँध निर्माण गरी आयोजना निर्माण गर्ने निर्णय भएसँगै उक्त आयोजनाका लागि २००७ सालमा ३२ करोड अमेरिकी डलर लाग्ने अनुमान गरिएको थियो ।

श्रोत: अञ्जपूर्ण पोष्ट, २०७४/०६/२३

तिहारमा लोडसेडिङ हुन नदिने रणनीति बनाईदै

हेमन्त जोशी

नेपाल विद्युत प्राधिकरणले विद्युत् माग उच्च हुने तिहारको समयमा लोड व्यवस्थापन र विद्युतीय सुरक्षाका लागि आन्तरिक तयारी थालेको छ। वर्षभरीमा सबैभन्दा बढी विद्युत् माग हुने तिहारको समयमा विद्युत्भार व्यवस्थापन र विद्युतीय सुरक्षा अवलम्बन गर्न आवश्यक तयारी थालिएको प्राधिकरणले जनाएको छ।

प्रसारणलाइन, सबस्टेसन, विद्युत् पोलहरू र अन्य उपकरणको चेकजाँच गर्ने र आवश्यक मर्मत-सम्भारको काम थालिएको प्राधिकरणका प्रवक्ता प्रबल अधिकारीले बताउनुभयो। निजी क्षेत्रका सबै विद्युतगृहलाई पनि आवश्यक मर्मतसम्भार गर्न निर्देशन दिइएको अधिकारीले बताउनुभयो। नेपाल समाचारपत्रसँग कुरा गर्दै अधिकारीले भन्नुभयो-‘माग व्यवस्थापन गर्नु पक्कै पनि चुनौतीपूर्ण छ। तर, हामीले आन्तरिक व्यवस्थापन र उपभोक्ताको सहयोगले गतवर्षको भन्दा खराब अवस्था सिर्जना हुन दिन्नौं।’

हरेक वर्ष १० प्रतिशतका दरले विद्युत् माग बढिरहेको भए पनि गत वर्षको भन्दा आन्तरिक उत्पादनमार्फत् यस वर्ष ९ मेगावाट विद्युत् मात्र थपिएको छ भने २ वटा अन्तर्देशीय प्रसारणलाइनमार्फत् भारतबाट विद्युत् आयात गरिरहेको छ। गत वर्ष लक्ष्मीपूजाको दिन विद्युत् माग वर्षभरीकै उच्च बिन्दुमा पुगेको थियो। उक्त दिनमा विद्युत् माग १ हजार ४ सय ४४ मेगावाटको अधिकतम बिन्दुमा पुगेको थियो भने प्राधिकरणले पनि सोही दिनदेखि मुलुकमा औद्योगिक क्षेत्रमा बाहेक अन्य क्षेत्रमा लोडसेडिङ अन्त्य भएको घोषणा गरेको थियो।

ढल्केबर सबस्टेसनमार्फत् थप विद्युत् आयात गर्न नसकिने

निर्माणको अन्तिम चरणमा रहेको २ सय २० केभी ढल्केबर सबस्टेसनको काम रोकिएपछि भारतबाट थप ५० मेगावाट विद्युत् आयात गर्ने नेपाल विद्युत प्राधिकरणको योजना प्रभावित बनेको छ। चिनियाँ ठेकेदार कम्पनी सेन्ट्रल चाइना पावर ग्रिड (सीसीपीजी) सँग हेटौडा-बर्दिघाट प्रसारणलाइनलगायत इनरुवा, हेटौडा र ढल्केबर सबस्टेसनको निर्माणका लागि ठेक्का सम्झौता भएको थियो। तर, सीसीपीजीले निर्माणको काम रोकेर ठेक्का सम्झौताभन्दा बढी रकम माग गरेपछि सम्झौता रद्द गरिएको प्राधिकरणले जनाएको छ।

नेपाल विद्युत प्राधिकरणका प्रवक्ता प्रबल अधिकारीले सीसीपीजीसँग हेटौडा बर्दिघाट प्रसारणलाइनको मुख्य ठेक्का तोडिएपछि सोही ठेक्काअन्तर्गत रहेको सबस्टेसन निर्माणको काम पनि प्रभावित भएको बताउनुभयो। नेपाल समाचारपत्रसँग कुरा गर्दै प्रवक्ता अधिकारीले भन्नुभयो-‘ढल्केबर सबस्टेसनको काम पूरा गर्न १० प्रतिशत जतिमात्रै बाँकी थियो भने इनरुवा र हेटौडा सबस्टेसनको काम शुरूवाती चरणमा रहेको थियो। यसबाट आगामी हिउँदमा भारतबाट ५० मेगावाट विद्युत् आयात गर्न नसकिने भएको छ।’

प्रवक्ता अधिकारीका अनुसार सबस्टेसन निर्माणको काम अधिकांश पूरा भइसकेकाले बाँकी काम गर्न २ महिनाजति समय लाग्नेछ। तर, पुनः ठेक्कापट्टालगायतका प्रक्रियामा जानुपर्ने भएपछि यसबाट उत्पन्न हुने परिणाम आगामी हिउँदको विद्युत् भार व्यवस्थापनमा देखिने अधिकारीको भनाइ छ।

कार्यप्रगति मूल्यांकन गर्न संयुक्त अनुगमन टोली

सीसीपीजीसँगको ठेक्का सम्झौता रद्द भए पनि सबस्टेसन निर्माणको कार्यप्रगति मूल्यांकन अनुगमन गर्न नेपाल विद्युत् प्राधिकरण र भारतको पावर ग्रिड कर्पोरिसनको संयुक्त टोली खटाइएको प्रवक्ता अधिकारीले बताउनुभयो। परामर्शदाता कम्पनीका रूपमा रहेको पावर ग्रिड कर्पोरिसन र प्राधिकरणको टोलीले हालसम्म भएको कार्यप्रगति विवरण र गर्न बाँकी काम आयोजना व्यवस्थापन महाशाखालाई बुझाउनेछ। निर्माण कार्य पूरा गर्न सोही विवरणका आधारमा प्राधिकरणले पुनः ठेक्कापट्टालगायतका प्रक्रियाहरू चालिनेछन्।

अन्तर्देशीय प्रसारणलाइनसँग जोडिएको सबस्टेसन निर्माणको ९० प्रतिशत काम साउन महिनामै सकिएको भए पनि ठेकेदार कम्पनी सीसीपीजीले विभिन्न कारण देखाएर काम छोडेको थियो। हेटौडा-बर्दिघाट प्रसारण लाइनको समेत निर्माण जिम्मा पाएको ठेकेदार कम्पनीले लामो समयसम्म पनि काम शुरू नगरेपछि प्राधिकरणले ठेक्का सम्झौता तोड्दै बैंक ग्यारेन्टी समेत जफत गरेको थियो। सीसीपीजीले प्राधिकरणसँग ठेक्का सम्झौताभन्दा बढी रकम माग गरेपछि तिकतता बढेको बुझिएको छ। यही विवादका बीच ठेकेदार कम्पनीले रकम भुक्तानीमा समस्या देखिएको भन्दै काम रोकेपछि प्राधिकरणले ठेक्का सम्झौता रद्द गर्ने निर्यण लिएको हो। यही विवादबीच साउन महिनामा केही समय काम रोकेको थियो। तर, ऊर्जामन्त्री महेन्द्रबहादुर शाहीले कात्तिक महिनाभित्रै काम सक्न निर्देशन दिएपछि केही समय काम सुचारु गरेको थियो।

हाल ढल्केबर सबस्टेसनमार्फत १ सय ४५ मेगावाट विद्युत् भारतबाट नेपालमा भित्रिरहेको छ। निर्माण भईरहेको सबस्टेसनमार्फत थप ५५ मेगावाट गरी उक्त प्रसारणलाइनमार्फत् २ सय मेगावाट विद्युत् आयात गर्ने लक्ष्य लिइएको छ। भारतबाट थप विद्युत् आयातका लागि महत्वपूर्ण पूर्वाधारका रूपमा हेरिएको ढल्केबर सबस्टेसनको निर्माणको काम पूर्णरूपमा सकेर आगामी अक्टोबरसम्म भारतबाट २ सय मेगावाट बिजुली आयात गर्ने प्राधिकरणको योजना थियो। तर, सम्झौता रद्द भएपछि प्राधिकरणलाई समयमा काम सक्न थप चुनौती देखिएको छ। हालसम्मको कार्यप्रगति मूल्यांकनको प्रक्रिया अघि बढे पनि सबै प्रक्रिया पूरा गर्न समय लाग्ने भएकाले आगामी हिउँदमा सबस्टेसनमार्फत थप विद्युत् आयात नहुने पक्कापक्की भएको हो।

श्रोत: राजधानी दैनिक, २०१४/०६/२४

पञ्चेश्वर परियोजना डुबान क्षेत्रका बस्ती व्यवस्थापन गर्न माग

नरेन्द्र कार्की

दार्चुलाका पञ्चेश्वर प्रभावित क्षेत्रका नागरिकले डुबान बस्तीलाई पहिलो प्राथमिकतामा राख्दै उचित व्यवस्थापन गर्न माग गरेका छन् । विद्युत् विकास विभागले बिहीबार खलंगामा गरेको अन्तक्रिया कार्यक्रममा प्रभावित क्षेत्रका नागरिकले उचित व्यवस्थापन गर्न माग गरेका हुन् ।

पञ्चेश्वरले पार्ने प्रभाव, वातावरणीय असर तथा जिल्लाका सरोकारवालाको धारणा बुझ्न विद्युत् विकास विभागले जिल्लामा आएर छलफल गरेको हो । छलफलमा स्थानीयले प्रभावित क्षेत्रका नागरिक पञ्चेश्वरका कारण विकास निर्माणमा प्रभावित भएको भन्दै स्थानीय डुबान प्रभावित क्षेत्रका नागरिकको सुरक्षा पहिलो प्राथमिकता हुनुपर्ने बताए । ‘पञ्चेश्वरको नाम सुनेकै ३० वर्ष बढी भयो । तर पटकपटक अध्ययन हुन्छ, कार्यान्वयन हुँदैन,’ प्रभावित क्षेत्रका स्थानीय अम्बादत्त जोशीले भने । प्रभावित क्षेत्रका नागरिकको व्यवस्थापन, क्षतिपूर्ति, कहाँ राख्ने भन्ने विषयमा ठोस धारणा आउनुपर्ने उनको भनाइ छ । पञ्चेश्वरकै कारण प्रभावित क्षेत्रमा विकास निर्माणका कार्यसमेत प्रभावित हुँदै आएको स्थानीयको भनाइ छ । पञ्चेश्वरकै कारण लेकम क्षेत्र जोड्ने महाकाली करिडोर, नेपाल-भारत जोड्ने लाली भारतको दगौडा झोलुंगे पुल, स्थानीय कृषि सडक जस्ता पूर्वाधारका काम बन्न सकेका छैनन् । नेपाल-भारत जोड्ने झोलुंगे पुल निर्माण हुने भनिएको २०औं वर्ष भयो, अझै बनेको छैन ।

कृषि विज्ञ डा. गोपीकृष्ण सेडाईका अनुसार पञ्चेश्वरले दार्चुलाका बस्ती बढी प्रभावित छ भने बैतडीमा वन क्षेत्र बढी जोखिममा छ

‘कहिले पञ्चेश्वर कहिले सरकारको अनिच्छाले हामी मार्कामा परेका छौं,’ उद्योग वाणिज्य संघका अध्यक्ष एवं प्रभावित क्षेत्रका स्थानीय सुरेशसिंह थापाले भने, ‘यसका लागि कार्यान्वयनमा जोड दिनुपर्छ ।’

पञ्चेश्वर बहुउद्देश्यीय आयोजनाले दार्चुलाको साविकका ९ गाविस तथा बैतडीका ८ गाविस गरी १७ गाविस प्रभावित गर्ने उल्लेख छ । कृषि विज्ञ डा. गोपीकृष्ण सेडाईका अनुसार पञ्चेश्वरले दार्चुलाका बस्ती बढी प्रभावित छ भने बैतडीमा वन क्षेत्र बढी जोखिममा छ । पञ्चेश्वरले हालको महाकाली नगरपालिकाको दत्तदेखि शैल्यशिखर नगरपालिकाको गोकुलेश्वरसम्म प्रभावित गर्नेछ ।

स्थानीय विकास अधिकारी सहदेव रायमाझीले पञ्चेश्वरकै कारण प्रभावित भनिएका क्षेत्रमा विकास निर्माण अघि बढ्न नसकेको भन्दै तत्काल प्रक्रिया अघि बढाउन सुझाव दिए । ‘स्थानीयले पनि पटकपटक पञ्चेश्वरले विकास निर्माण हुन नसकेको गुनासो गर्ने गरेका छन्,’ रायमाझीले भने, यसका लागि फिल्डस्तरमै गएर जनतासँग साक्षात्कार गर्नुपर्छ ।’

पञ्चेश्वरकै कारण भारतको जौलजीवी क्षेत्रमा पटकपटक स्थानीयले आन्दोलन गर्दै आएका छन् । पञ्चेश्वर आयोजनाको विस्तृत वातावरणीय व्यवस्थापन योजनाको परामर्शदाताका रूपमा शाह कन्सल्ट इन्टरनेसनल प्रालिले हेर्दै आइरहेको छ । उसका अनुसार पञ्चेश्वरले नेपाल र भारतका कृषियोग्य भूमिमा सिँचाइ तथा बाढी नियन्त्रणमा फाइदा हुने जनाएको छ ।

श्रोत: अभियान, २०७४/०६/२४

ढल्केबरमा सवस्टेशन निर्माणका लागि पुनः ठेक्का आह्वान गर्ने तयारी

बाँकी १० प्रतिशत कामका लागि नयाँ प्रक्रियाका आधारमा ठेकेदार छनोटको प्रक्रिया

नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले ढल्केबर सवस्टेशनको ठेकेदार सेन्ट्रल चाइना पावर ग्रिड (सिसिपिजी)सँग ठेक्का सम्झौता तोडेपछि आन्तरिक मूल्याङ्कन गरी नयाँ ठेकेदार छनोटको प्रक्रिया शुरु गरेको छ । तोकिएको समयमा काम पूरा गर्न नसकेको भन्दै प्राधिकरणले चिनियाँ ठेकेदारसँगको ठेक्का प्रक्रिया यही असोज ६ गते तोडेको थियो । आगामी हिउँदमा सहजरूपमा विद्युत् उपलब्ध गराउन महत्वपूर्ण मानिएको उक्त सवस्टेशनको काम ९० प्रतिशत सम्पन्न भएको छ ।

बाँकी रहेको १० प्रतिशत कामका लागि नयाँ प्रक्रियाका आधारमा ठेकेदार छनोटको प्रक्रिया शुरु गर्न लागिएको प्राधिकरणले बताएको छ । प्राधिकरण र परामर्शदाता भारतको पावर ग्रीड कर्पोरेशनले अनुमानित लागत तयको काम शुरु गरेको प्रवक्ता प्रबल अधिकारीले जानकारी दिए । यस्तै ठेक्का सम्झौता तोडिएको चिनियाँ ठेकेदार र प्राधिकरणबीच हालसम्म सम्पन्न भएको कामको बुझबुझारथ गराउने तयारी पनि सँगै अगाडि बढाइएको छ । प्राधिकरणका अनुसार हाल बाँकी रहेको १० प्रतिशत काम सम्पन्न गराउन रु. १२ अर्ब आवश्यक पर्ने देखिएको छ । तर, परामर्शदाताले एकाध दिनभित्र अनुमानित लागत तय गरेर प्राधिकरणलाई उपलब्ध गराएपछि ठेकेदार छनोटका लागि बोलपत्र आह्वानको काम शुरु हुने प्राधिकरणले बताएको छ ।

ठेकेदार छनोटका लागि विश्वव्यापी बोलपत्र गर्ने कि, आन्तरिक वा सिधै दिने भन्ने विषयमा भने प्राधिकरण सञ्चालक समितिले निर्णय गर्नेछ । प्राधिकरण र चिनियाँ ठेकेदार कम्पनीबीच १२ जुन २०१४ मा १५ महीनाभित्र काम सक्ने गरी ठेक्का सम्झौता भएको थियो । तोकिएको समयमा काम पूरा नगरेपछि तत्कालीन ऊर्जामन्त्री जनार्दन शर्माले एक वर्ष म्याद थप गरी ठेकेदारलाई काम गर्ने मार्ग प्रशस्त गरिदिएका थिए । म्याद थपपछि ठेकेदारले सवस्टेशनको ९० प्रतिशत काम सम्पन्न गऱ्यो । तर बीचमै भरतपुर-बर्दघाट प्रसारण लाइनको ठेक्का तोडिएपछि ठेकेदारले निहुँ खोजेको प्राधिकरणको भनाइ छ । पछिल्लो पटक ऊर्जामन्त्री महेन्द्रबहादुर शाही, प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङलगायतको उच्चस्तरीय टोलीले चार महीनाभित्र आयोजना सम्पन्न गर्ने र ठेकेदारलाई भुक्तानी दिने निर्णय पनि भयो । तर ठेकेदारले काम नगरेपछि प्राधिकरणले ठेक्का सम्झौता तोडेको प्रवक्ता अधिकारी बताउँछन् । ठेकेदारले तोकिएको समयमा काम गर्न नसकेपछि चार पटकसम्म म्याद थप गरिएको थियो ।

प्रसारणलाइनको क्षमता बढाउँदै सन् २०१९ सम्म ४०० केभीमा चार्ज गर्ने योजनामा प्राधिकरण थियो । चिनियाँ ठेकेदारले आगामी कात्तिक १७ गते सवस्टेशन सम्पन्न गर्ने समय तालिका पेश गरेको थियो । तर सो समयमा पूरा नहुने देखेपछि प्राधिकरणले ठेक्का सम्झौता तोडेको हो । आगामी हिउँदमा विद्युत्भार कटौती हुन नदिन भारतबाट सोही सवस्टेशन हुँदै थप ४५ मेगावाट विद्युत् आयात गर्ने प्राधिकरणको योजना थियो । गत हिउँदमा ढल्केबर- मुजफ्फरपुर अन्तरदेशीय प्रसारण लाइनबाट कुल १४५ मेगावाट

विद्युत् आयात भएको थियो । सवस्टेशन २२० केभीमा चार्ज गरेपछि थप ४५ मेगावाट गरी कुल १९० मेगावाट विद्युत् आयात गर्ने तयारी प्राधिकरणको थियो ।

प्राधिकरणका अनुसार उक्त सवस्टेशनसँगै इनरुवा र हेटौँडा गरी थप दुई ओटा सवस्टेशन निर्माणको ठेक्का पनि तोडिएको छ । प्रवक्ता अधिकारीले सवस्टेशनका सम्पूर्ण उपकरण निर्माणस्थलमा आइपुगेको बताए । भौतिक निर्माणतर्फ ९० प्रतिशत बढी निर्माण भइसकेको छ । विद्युतीय उपकरण जडानको काम पनि अन्तिम चरणमा रहेको छ । सवस्टेशनको नियन्त्रण कक्ष रहने भवनको आवश्यक व्यवस्थापन तथा नियन्त्रण उपकरण जडान गर्न बाँकी रहेको छ । यस्तै जडान तथा केही प्राविधिक काम बाँकी रहेको आयोजनाले बताएको छ ।

भारतबाट जति क्षमतामा विद्युत् आयात भए पनि ढल्केबर-मुजफ्फरपुर अन्तरदेशीय प्रसारण लाइन प्रयोग गरेबापत प्राधिकरणले वार्षिक रू. एक अर्ब प्रसारण शुल्क तिर्नु परिरहेको छ । प्राधिकरणका लागि सो प्रसारण लाइनबाट विद्युत् आयात गर्दा प्रतियुनिट तीन रुपैयाँ २५ पैसा सस्तो पर्ने गरेको छ भने १३२ केभी क्षमताको प्रसारण लाइनबाट आयात हुने विद्युतको मूल्य प्रतियुनिट आठ रुपैयाँ ८८ पैसा तथा ३३ केभी र ११ केभीबाट आयात गर्दा रू. ११ पर्ने गरेको छ ।

मुलुकको प्रसारण प्रणालीलाई सुदृढीकरण तथा नेपाल र भारतबीचको विद्युत् व्यापारमा सहजता ल्याउन ढल्केबरमा सव-स्टेशन निर्माण गरिएको हो । भारतीय कम्पनीले संखुवासभामा निर्माण गर्न लागेको ९०० मेगावाट क्षमताको अरुण तेस्रो जलविद्युत् आयोजनासमेत सोही सवस्टेशनमा जोड्ने योजना रहेको बताइन्छ । रासस

श्रोत: अभियान, २०७४/०६/२४

प्रदेश ७ मा जलविद्युत् आयोजना : सम्भावना भए पनि सरकारको बेवास्ता

वीरेन्द्र भट्ट

प्रदेश नम्बर ७ मा ३३ हजार मेगावाट बिजुली निकाल्न सकिने सम्भावना भए पनि ३० मेगावाटको चमेलियाबाहेक सरकारी स्तरबाट अर्को आयोजना शुरू हुन सकेको छैन । सरकारले यो क्षेत्रमा पञ्चेश्वर, कर्णाली, पश्चिम सेतीजस्ता ठूला र राज्यका लागि महत्त्वका परियोजनाहरू बनाउने घोषणा नगरेको भन्ने होइन । तर, अहिले चमेलियाबाहेक अन्य कुनै पनि आयोजना बनाउन थालिएको छैन ।

मुलुकमा अहिले झण्डै २ दर्जन जलविद्युत् योजना निर्माणाधीन हुँदा ७ नम्बर प्रदेशमा चमेलिया एकलो हो । सरकारको ध्यान पुगेको भए निर्माणको तयारीमा रहेका २७ आयोजनामा कम्तीमा ५ आयोजना सुदूरपश्चिममा हुनुपर्ने यहाँका बासिन्दाको धारणा छ । साढे ६ हजार मेगावाटको पञ्चेश्वर बहुउद्देश्यीय परियोजना घोषणा गरिएको दुई दशक पुग्दा पनि बन्ने कुनै छाँट देखिएको छैन ।

महाकाली नदीमा पञ्चेश्वर जस्तै ६ सय ३० मेगावाट क्षमताको अर्को आकर्षक योजनाको सम्पूर्ण अध्ययन भएर पनि नेपाल-भारतबीच कूटनीतिक पहलको अभावमा काम अगाडि बढ्न सकेको छैन ।

सरकारको तथ्याङ्क हेर्ने हो भने अछाममा २ सय मेगावाटको कर्णाली-७, दार्चुलाको चमेलियामा ८५ मेगावाटको छटीगाड, ३२ मेगावाटको छटीगाड-२, २० मेगावाटको लोअर चमेलिया, बझाङमा ८० मेगावाटको सेती नदी-३, बाजुरामा ४ दशमलव ५ मेगावाटको बडीगाड, बझाङमा १५ दशमलव ७ मेगावाटको कलङ्गा र १० दशमलव ७ मेगावाटको सानीगाड, दार्चुलामा ५ मेगावाटको अपर नौगाड, डोटीमा ३ दशमलव ३ मेगावाटको कापडीगाड योजनाको विस्तृत अध्ययनका लागि सरकारले यसअघि नै अनुमति दिएको थियो ।

यी सबै आयोजनाको केही काम शुरू हुन सकेको छैन । सरकारले मुलुकभर निर्माण अनुमति दिएका पछिल्ला ५८ योजनामध्ये दार्चुलामा ९ दशमलव ५ मेगावाटको नौगाड मात्रै परेको थियो । सरकारका कुनै राष्ट्रिय गौरवका आयोजना सुदूरपश्चिममा नहुनुले नै सरकारको यो क्षेत्रलाई हेर्ने दृष्टिकोण प्रष्ट हुने यहाँको निजी क्षेत्र बताउँछ । मुलुकको तीव्र शहरीकरणमा उपल्लो स्थानमा रहेको कैलालीमा विद्युतीय अभावमा नयाँ उद्योग खुल्ने सम्भावना पनि घटेका छन् । भएको एउटै उद्योग बासुलिङ्ग सुगर मिल बन्द छ । 'एउटै आयोजना चमेलिया हो, त्यो पनि सन् २०११ को डिसेम्बरमा सक्लान् भनेको २०१७ सम्म लम्ब्याएका छन्,' नेपाल उद्योग वाणिज्य महासङ्घ ७ नम्बर प्रदेशका अध्यक्ष शङ्कर बोगटीले भने ।

चमेलिया जलविद्युत् आयोजनाका अनुसार अहिलेसम्म करीब ९७ प्रतिशतभन्दा बढी काम सकिएको छ । दार्चुला शिखर-४, बलाँचमा निर्माणाधीन विद्युत्गृह निर्माणको काम ९७ प्रतिशतभन्दा बढी सकिएको हो । कुनै अवरोध नआएर आयोजना अबको केही महीनाभित्रै सकिने अधिकारीहरू बताउँछन् । आयोजना सन् २००७ देखि निर्माण शुरू भएको हो । लक्ष्यभन्दा निकै लामो समयपछि आयोजना निर्माण सम्पन्न हुने भएको हो ।

शुरुआतमा ८ अर्ब ५० करोडमा बन्ने भनेको आयोजनाको लागत बढेर १६ अर्बभन्दा बढी पुगेको छ । यसले वार्षिक सरदर १ सय ८४ दशमलव २ गिगावाट आवर विद्युत् उत्पादन गर्नेछ । आयोजनामा प्रभावित क्षेत्रका ७२ परिवारलाई मुआब्जासमेत दिइसकेको छ । चमेलियाको सुरुङ, पावर हाउस, ड्याम र ट्रान्समिसन लाइनको काम सकिएको छ भने अन्य काम सुस्ताएका कारण उक्त आयोजना कहिलेसम्ममा पूरा हुने हो कुनै टुङ्गो नै छैन ।

श्रोत: अभियान, २०७४/०६/२४

पश्चिम सेतीमा चिनियाँ कम्पनीका फेरि नयाँ सर्त

भीम गौतम

चिनियाँ कम्पनीले पश्चिम सेती जलाशययुक्त विद्युत् आयोजनाको संयुक्त विकास उपक्रम (जेभीए) अनुमोदन पछि फेरि नयाँ सर्त अघि सारेको छ । सम्झौताभन्दा चार वर्षपछि गत माघको पहिलो साता जेभीए भए पनि ६ महिनापछि बल्ल बोर्डबाट अनुमोदन गरेको प्रवर्द्धक चिनियाँ कम्पनी श्री गर्जेजको सहायक कम्पनी सीडब्लूई इन्भेस्टमेन्ट कर्पोरेसनले फेरि चार सर्त अघि सारेको हो ।

२०६८ फागुनमा ऊर्जा मन्त्रालय र कर्पोरेसनबीच भएको सम्झौतामा ६ महिनाभित्र अध्ययन सकेर एक वर्षभित्र जेभीए गरी नेपाल विद्युत् प्राधिकरण र कर्पोरेसनले संयुक्त रुपमा कम्पनी स्थापना गर्ने उल्लेख छ तर गत माघमा मात्र प्राधिकरण र कर्पोरेसनबीच भएको थियो । जेभीएलाई दुवै प्रवर्द्धकले अनुमोदन गर्नुपर्नेमा प्राधिकरणले गत माघमै गरेको थियो भने कर्पोरेसनले हालै मात्र गरेको थियो । जेभीए अनुमोदनसँगै कर्पोरेसनले लगानी बोर्ड र विद्युत् प्राधिकरणलाई पठाएको पत्रमा पहिला भएका खर्चको पुँजीकरण, यसको महशुल नीति, स्थानीय सेयरको वित्तीय व्यवस्थापनको प्रक्रिया र ऋण लगानीका लागि ग्यारेण्टीलगायत सर्तहरू राख्दै यसमा यसमा थप स्पष्टता खोजेको छ । नेपाल राष्ट्र बैंकले कर्पोरेसनले हालसम्म भएको खर्च पुँजीकरण गर्ने सहमति दिएपछि संयुक्त कम्पनी स्थापना गर्ने उल्लेख रहेकोमा राष्ट्र बैंकले निकालेको सूचनामा पुर्व सर्तहरू पर्याप्त नभएको भन्दै थप छलफल गर्नुपर्ने सर्त अघि सारेको छ । त्यसैगरी आयोजनाबाट उत्पादित विजुलीको महशुल स्पष्ट नभएको, आयोजनामा एक्जिम बैंक अफ चीनले ऋण लगानी गर्न प्राधिकरण र कर्पोरेसन दुवै ग्यारेण्टी बस्नुपर्नेबारे स्पष्ट नभएको उल्लेख छ । प्राधिकरणका प्रवक्ता प्रवल अधिकारीले केही कुरामा थप स्पष्ट हुनुपर्ने भन्दै कर्पोरेसनले पत्र पठाएकोले आगामी २३ देखि २५ तारिखभित्रको समय उपयुक्त हुने गरी प्रत्युत्तर पठाइएको जानकारी दिए । “कर्पोरेसनले केही कुरामा रिजर्भेसन राखेको छ, त्यो कुरामा कर्पोरेसन स्पष्ट भएमा अब हुने बैठकमा संयुक्त कम्पनी निर्माण हुन सक्छ,” उनले भने ।

संयुक्त कम्पनी स्थापना गरेर तीन वर्षअघि वित्तीय व्यवस्थापन गरी सोही वर्ष सुरु गरेर २०७६ सम्ममा निर्माण सम्पन्न गर्ने लक्ष्य राखिएको पश्चिम सेतीको हालसम्म संयुक्त कम्पनी निर्माण हुन सकेको छैन । संयुक्त रुपमा गठन हुने वेष्ट सेती हाइड्रोपावर डेलभमेन्ट कम्पनीमा कर्पोरेसनको ७५ र विद्युत् प्राधिकरणको २५ प्रतिशत सेयर रहने उल्लेख छ ।

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७४/०६/२४

चिलिमेले पायो ५ सय ८५ क्षमताका दुई आयोजनाको लाइसेन्स

उमेश पौडेल

चिलिमे जलविद्युत् कम्पनी लिमिटेडले ५ सय ८५ मेगावाट क्षमताका दुईवटा आयोजनाको अनुमतिपत्र (लाइसेन्स) पाएको छ । विद्युत् विकास विभागले गोरखामा रहेको ४ सय २० मेगावाट क्षमताको बुढीगण्डकी प्रोक र बझाङको सेती नदी तेस्रो १ सय ६५ मेगावाट क्षमताको अध्ययन अनुमति चिलिमेलाई दिएको हो ।

केही दिनमा नै दुई आयोजनाको अध्ययन सुरु गर्ने कम्पनीका प्रबन्ध निर्देशक दामोदरभक्त श्रेष्ठले जानकारी दिए । निर्माणाधीन आयोजना निर्माणको अन्तिम चरणमा पुग्न लागेको बताउँदै उनले भने, 'नयाँ आयोजनाको समेत अध्ययन अनुमतिपत्र पाएपछि कम्पनीको बजार मूल्य बढ्ने र सेयर बजारमा समेत सकारात्मक प्रभाव पर्छ ।'

ती दुई आयोजना दुई वर्षभित्र अध्ययन सकेर निर्माण सुरु गर्ने कम्पनीको लक्ष्य छ । चिलिमेले ती आयोजनाका निर्माणका लागि फरक-फरक कम्पनी स्थापना गर्ने जनाएको छ ।

कम्पनीले हाल रसुवागढी, माथिल्लो सान्जेन, सान्जेन, मध्य भोटेकोसी जलविद्युत् आयोजना निर्माण गरिरहेको छ । ती आयोजना सन् २०१८ को डिसेम्बरसम्ममा निर्माण सकिनेछन् ।

रसुवागढी १ सय ११ मेगावाट, मध्य भोटेकोसी १ सय २ मेगावाट, माथिल्लो सान्जेन १४.८ मेगावाट र सान्जेन ४२ मेगावाट क्षमताका आयोजना हुन् । कम्पनीले निर्माण गरिरहेका र अध्ययन अनुमतिपत्र पाएका आयोजनाको कुल क्षमता ८ सय ५५ मेगावाट हुनेछ ।

बुढीगण्डकी प्रोकको लागत ५० अर्ब र सेतीको २५ अर्ब रुपैयाँ लाग्ने अनुमान गरिएको छ । ती आयोजनामा नेपाल विद्युत् प्राधिकरण, चिलिमे कम्पनी, कर्मचारी सञ्चय कोष, नागरिक लगानी कोष, बिमा संस्थान र अन्य विभिन्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाले लगानी गर्ने र सम्बन्धित जिल्ला र गाउँपालिका तथा प्रभावित क्षेत्रका नागरिकले समेत लगानी गर्ने गरी निर्माण हुनेछन् ।

यो वर्ष पनि तिहारमा लोडसेडिङ नहुने

पिक टाइममा धेरै विद्युत् खपत हुने उपकरण प्रयोग नगर्न प्राधिकरणको आग्रह

गत वर्षजस्तै यसपालि पनि तिहारमा लोडसेडिङ नहुने भएको छ । वर्षभरि नै सबैभन्दा बढी बिजुली खपत हुने चाडबाडमा माग-आपूर्ति सन्तुलन गरी लोड व्यवस्थापन गर्न सक्षम भएकाले तिहारलगायत हिउँदमा लोडसेडिङ भोग्नुनपर्ने प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसडले बताए ।

'गत वर्षभन्दा यो वर्ष धेरै विद्युत् राष्ट्रिय ग्रिडमा जोडिएको छ,' उनले भने, 'प्राधिकरणको चुहावट नियन्त्रण र व्यवस्थापकीय सुधारका कारण पनि यसपालि लोडसेडिङ नगरेर देशै झिलिमिली बनाउन सहयोग गरेको छ ।' हाल तराईका औद्योगिक करिडोरमा तीन घन्टा लोडसेडिङ छ, त्यो पनि उद्योग सञ्चालन नहुने समय भएका कारण लोडसेडिङ भन्न नमिल्ने घिसडको भनाइ छ ।

तिहारका वेलामा कलकारखाना, उद्योग बन्द हुने कारण पनि समस्या नहुने प्राधिकरणको ठम्याइ छ । अहिले देशको विद्युत् ब्याकअपका रूपमा लिइने कुलेखानीमा पानीको सतह औसत मापकभन्दा माथि रहेको र यसले विद्युत् लोड धेरै भएको समयमा पूर्ति गर्न सहज हुने प्राधिकरणले जनाएको छ । गत वर्षको जस्तै चाडबाड तथा सुक्खायामलाई ध्यान राखेर 'पिक टाइममा' समेत कुलेखानी सञ्चालन नगरी जलाशय भरिएको अवस्थामा राखिएको छ ।

हाल प्राधिकरणले विद्युत्को माग र आपूर्तिलाई 'नेक टु नेक' वितरण गरिरहेको र तिहारका केही दिनको पिक लोडको समयमा धेरै विद्युत् खपत हुने उपकरण सकेसम्म प्रयोगमा नल्याएमा लोड व्यवस्थापन गर्न सहज हुने उनको भनाइ छ ।

अघिल्लो वर्षको तुलनामा यो वर्ष २ सय मेगावाट बिजुलीको माग बढेको उनले बताए । निजी क्षेत्र र सरकारको संयुक्त पहलबाट यो वर्ष करिब १ सय ५० मेगावाट बिजुली राष्ट्रिय ग्रिडमा जोडिने भएकाले ढुक्कसँग चाडबाड मनाउनसमेत उनले आग्रह गरेका छन् ।

प्राधिकरणले गत साउनदेखि हालसम्म चार प्रतिशत विद्युत् चुहावट घटाएको छ । त्यस्तै पूर्ण क्षमतामा आयोजना सञ्चालनमा ल्याइएका कारण पनि लोड कम गर्न सहज भएको उनले बताए । प्राधिकरणले हाल भारतबाट ३ सय मेगावाट विद्युत् आयात गरिरहेको छ ।

घिसिडका अनुसार हाल 'पिकिड अपरेसन' गरेर लोडसेडिङ व्यवस्थापन भइरहेको छ । यो काम वर्षभरि जारी रहन्छ । विद्युत् विकास विभाग र प्राधिकरणबाट पिपिए र वित्तीय व्यवस्थापन गरेर निर्माण अनुमति प्राप्त गरेका आयोजनाद्वारा ३ वर्षभित्र १२ सय मेगावाट विद्युत् राष्ट्रिय ग्रिडमा थप हुने उनले बताए ।

श्रोत: ऊर्जा खबर, २०१४/०६/२५

चिनियाँ कम्पनीसँग समझदारी भएकाे ५ वर्षपछि पश्चिम सेती खारेज हुँदै

चिनियाँ कम्पनीले ७ सय ५० मेगावाटको पश्चिम सेती जलाशय जलविद्युत आयोजना निर्माण अघि बढाउन चासो नदेखाएपछि सरकारले उसँगको समझदारी खारेज गर्ने पूर्वतयारी थालेको छ । सरकारले आवश्यक सहजिकरण गरे पनि बेवास्ता गरेपछि प्रक्रिया खारेज हुने भएको हो ।

ऊर्जा मन्त्री महेन्द्रबहादुर शाहीले केही दिनभित्रै प्रक्रिया पुर्याएर अायाोजना खारेज गर्न मन्त्रिपरिषद लैजाने बताए । ‘यताबाट ताकेता गरेको गरै छ तर कम्पनीले आयोजना निर्माणमा चासो देखाएको पाइएन,’ उनले ऊर्जा खबरसँग भने, ‘खारेज गरेर सरकार वा नेपाल विद्युत प्राधिकरणले निर्माण गर्ने गरी अघि बढाइनेछ ।’

आयोजना निर्माण गर्नेबारे चीनको थ्रि-गोर्जेजको सहायक कम्पनी सिडब्लुई इन्भेष्टमेन्ट कर्पोरेशनसँग सन् २०१२ मा समझदारी (एमओयू) भएको थियो । समझदारी हुँदा कम्पनीको ७५ र प्राधिकरणको २५ प्रतिशत लगानी हुने उल्लेख थियो ।

दुवै निकायको संयुक्त कम्पनी खोल्न ‘संयुक्त उपक्रम सम्झौता (ज्वाइन्ट भेन्चर एग्रीमेन्ट- जेभिए)’ हुनुपर्थ्यो । जेभिए हुनै झन्डै ५ वर्ष लाग्यो । २०७४ माघ ३ गते कम्पनी र प्राधिकरणबीच प्रारम्भिक जेभिएमा हस्ताक्षर भएको थियो ।

हस्ताक्षर भएलगत्तै प्राधिकरण सञ्चालक समितिले जेभिए अनुमोदन गरेको थियो । तर, चिनियाँ कम्पनीले झन्डै ७ महिनापछि जेभिए अनुमोदन गरेको पत्र पठायो । पत्रसँगै कम्पनीले विभिन्न सर्तसमेत अघि सारेको छ । प्राधिकरणले असोज १८ (अक्टोबर ४) मा कम्पनीलाई अन्तिम जेभिए हस्ताक्षर गर्ने र बाँकी विषयमा छलफल गर्ने भन्दै पत्राचार गरेको थियो । तर, कम्पनीले यसमा आफ्ना सर्त पूरा नभएसम्म छलफल नगर्ने प्रतिक्रिया दिएको छ । विद्युत खरिद सम्झौता (पिपिए) तथा विद्युतको बजार, प्रसारण लाइन, हालसम्म कम्पनीले गरेको खर्च र स्थानीयलाई दिने सेयरबारे सरकारले प्रस्ट पारिदिनुपर्ने अडान लिएको छ । साथै चिनियाँ बैंकले लगानी गर्दा त्यसको सुनिश्चितता समेत गरिदिनुपर्ने सर्त राखेको छ ।

यी सबै सर्त अहिले नै पूरा गर्न सक्ने अवस्था नरहेको मन्त्री शाहीले बताए । ‘उसले आयोजना निर्माणमा उदासिनता देखाउँदा यस्ता विषय उठाएको छ, राजनीतिक उतारचढाव भइरहने अवस्थामा समयअनुसार सबै काम गर्दै जाने हो, एकै पटक गर्न सकिँदैन,’ उनले भने ।

प्राधिकरणले आगामी कात्तिक ६ देखि ८ गते (अक्टोबर २३ देखि २५ सम्म) सम्म बैठक बस्ने सकिने विषय पनि उल्लेख गरेको छ । तर, उक्त समय कम्पनीका लागि उचित नहुने र नोभेम्बरको अन्त्यसम्म सार्नुपर्ने उल्लेख गरेको लगानी बोर्डका सहसचिव मधुप्रसाद भेटुवालले बताए ।

लगानी खोज्ने नाममा १७ वर्ष अस्ट्रेलियाको स्नोइ माउन्टेन इन्जिनियरिङ कर्पोरेशन (स्मेक) ले ओगटेको आयोजनाको अनुमतिपत्र सरकारले २०६८ मा खारेज गरेको थियो ।

चाइना थ्रि-गोर्जेसँग पहिलो पटक सन् २०१२ फेब्रुअरीमा समझदारी हुँदा सन् २०१४ भित्र निर्माण सुरु गरी २०१८ मा पूरा गर्ने लक्ष्य थियो । एकल निर्णयबाट आयोजना दिइएको भन्ने विरोधपछि सिडब्लुईसँग दोस्रो समझदारी भएको थियो । समझदारीमा आयोजना सन् २०२० भित्र पूरा गर्ने लक्ष्य छ ।

आयोजना निर्माण गर्न करिब ३ वर्षअघि नै संयुक्त कम्पनी खोलेर काम सुरु गर्ने भनिएको थियो । लगानी बोर्डको २०७१ चैत ३० को १७औँ बैठकले चिनियाँ कम्पनी र प्राधिकरणको संयुक्त कम्पनी खोल्ने निर्णय गरेको थियो ।

७५ प्रतिशत लगानी चिनियाँ कम्पनीको भए पनि त्यसबाट १० प्रतिशत शेयर स्थानीयलाई छुट्ट्याउनुपर्ने समझदारी छ । साथै सुदूरपश्चिम क्षेत्रको विद्युतीकरणका लागि १ सय ५० मेगावाट बिजुली उपलब्ध गराउन त्यतिबेला कम्पनी सहमत भएको थियो ।

श्रोत: उर्जा खबर, २०१४/०६/२५

भवन भट्टद्वारा तामाकोसी-३ अध्ययन गर्न आवेदन

गैरआवासीय नेपाली संघ (एनआरएन) अध्यक्षका दाबेदार भवन भट्टले ६ सय ५० मेगावाटको तामाकोसी-३ जलविद्युत आयोजना अध्ययन गर्न आवेदन दिएका छन् । अध्ययन अनुमतिपत्र लिन उनले टिबिआई होल्डिङ कम्पनी लिमिटेडका नाममा आवेदन दिएका हुन् ।

उक्त कम्पनीको नामबाट मंगलबार विद्युत विकास विभागमा आयोजनाको अध्ययन अनुमतिपत्र लिन आवेदन दिइएको छ । भर्खर आवेदन परेकाले यसबारे अध्ययन गरेपछि निर्णय गर्ने विभागले निर्णय गर्ने जनाइएको छ । भट्टले आगामी असोज ३० मा हुने एनआरएनको निर्वाचनमा अध्यक्षमा उमेदवारी दिएका छन् । उनी कारोबार दैनिकका मालिकसमेत हुन् । उनी तथा टिबिआई समूहले पर्यटन, होटल तथा रिसोर्ट, शिक्षालगायत क्षेत्रमा लगानी गरेको छ ।

पुर्ख्याँली घर गाँरखा भएका भट्ट लामाे समयदेखि जापानमा अप्रवासी नेपालीका रूपमा स्थायी बसाेबास गर्दै आएका छन् ।

आयोजनाकाे हालकाे अवस्था

लगानी बोर्डले वर्षौंसम्म निर्माण प्रक्रिया अघि बढाउन नसकेपछि याे अयोजना सरकार अफैले निर्माण गर्ने गरी बास्केटमा राख्ने तयारी भइरहेकाे छ ।

नर्वेको स्याटक्रयाफ्ट नरफन्ड कम्पनी (एसएन पावर) ले आयोजनाबाट हात झिकेपछि निर्माणको मोडल तय गर्न लगानी बोर्डलाई २०७२ माघमा अध्ययन गर्ने जिम्मा दिइएको थियो । मोडलिटीको खाका तयार गरेर बोर्डले २०७३ पुसमा रायका लागि ऊर्जा मन्त्रालय पठाएको थियो ।

तर, बोर्ड अक्षम भइसकेकाले अयोजनामा मन्त्रालयले कुनै राय दिएकाे छैन । आन्तरिक खपतका लागि सार्वजनिक-निजी-साझेदारी (पिपिपी) वा प्रतिस्पर्धा गराएर आयोजना बनाउन सकिने बोर्डले निष्कर्ष निकालेको थियो ।

५ सय मेगावाटभन्दा ठूला जलविद्युत र १० अर्ब रुपैयाँसम्मका ठूला आयोजना अघि बढाउने गरी २०६८ सालमा बोर्ड गठन भएको थियो । तामाकोसी-३ सहित जलविद्युतसँग जोडिएका आधा दर्जन आयोजना च्यापेर बसेको बोर्डले परिणाम देखिने गरी काम गर्न सकेको छैन ।

बोर्डमा दक्ष जनशक्ति अभाव र अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्था (आइएनजिओ) का कर्मचारी हाबी हुँदै गएपछि आयोजनासँग सम्बन्धित मन्त्रालयले पत्याउन छोडेका छन् । पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन र भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालयले यसअघि काठमाडौँ-तराई दुरतमार्ग, दोस्रो अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल र त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल बोर्डमा जानबाट रोकेका थिए ।

बिजुली भारत निर्यात गर्ने उद्देश्यले सरकारले सन् २००९ मा एसएन पावरलाई ६ सय मेगावाटका लागि मात्र अध्ययन अनुमतिपत्र दिएको थियो । कम्पनीले वातावरणीय, भौगोलिक र नदीको बहावको अध्ययन गरेर ८ सय ८० मेगावाट क्षमतामा बनाउन सकिने निचोड निकालेको थियो ।

काम अघि बढाउन सरकारले सहयोग नगरेको कारण देखाए पनि भारतीय बजारमा बिजुलीको मूल्य निरन्तर ओरालो लागेकाले नै एसएन पावर आयोजनाबाट बाहिरिएको थियो ।

८ सय ८० मेगावाट क्षमतामा आयोजना बनाउँदा दोलखाको सिँगटी बजारसमेत डुबानमा पर्ने हुँदा स्थानीयले व्यापक विरोध गरेका थिए । त्यसपछि कम्पनीले क्षमता ६ सय ५० मेगावाटमा झारेको थियो । आयोजना नदी प्रवाही भए पनि १५ करोड ७८ लाख मिटर क्युबसम्म पानी सञ्चित हुने जलाशय बन्ने र यसमा करिब डेढ महिनासम्म पानी सञ्चित गर्न सकिने अध्ययनमा उल्लेख छ ।

आयोजनाबाट दोलखाका लादुक, झ्याकु, लामिडाँडा, नाम्दुलगायत १८ गाविस र भिमेश्वर नगरपालिका र रामेछापको फुलाँसी गाविस प्रभावित हुने अध्ययनले देखाएको छ । आयोजनाको जलाशयले ४ सय २४ हेक्टर जमिनमा प्रत्यक्ष असर पर्नेछ । जटिल भौगोलिक क्षेत्र बढी भएकाले आयोजनाको लागत माथिल्लो कर्णाली र अरुण तेस्रोको भन्दा बढी लाग्ने अनुमान छ ।

श्रोत: उर्जा खबर, २०१४/०६/२५

चिलिमेले ८६ करोडको नगद लाभांश र बोनस सेयर दिने

चिलिमे जलविद्युत कम्पनीले आफ्ना सेयरधनीलाई १० प्रतिशत नगद लाभांश र १५ प्रतिशत बोनस सेयर (८६ करोड १९ लाख रुपैयाँ) दिने भएको छ । कम्पनीको असोज २१ गते बसेको सञ्चालक समिति बैठकले लाभांश र बोनस सेयर दिने प्रस्ताव गरेको हो ।

कम्पनीले आर्थिक वर्ष २०७३/७४ को सञ्चित मुनाफाबाट चुक्ता पुँजीको १० प्रतिशतले हुन आउने ३४ करोड ४७ लाख ९२ हजार ४ सय ४८ रुपैयाँ बराबरको नगद लाभांश तथा १५ प्रतिशतले हुन आउने ५१ करोड ७१ लाख ८८ हजार ६ सय ७२ रुपैयाँ मूल्यको बोनस सेयर वितरण गर्ने भएको छ ।

आगामी कात्तिक २४ गते हुने २१औँ वार्षिक साधारणसभाले लाभांश र बोनस सेयर दिने प्रस्ताव स्वीकृत गर्ने कम्पनीले जनाएको छ ।

कम्पनीले रसुवामा सञ्चालित २२ मेगावाटको चिलिमे जलविद्युत आयोजना निर्माण गरेको छ ।

कम्पनी अन्तर्गत २ सय ७० मेगावाट बारबरका ४ आयोजना निर्माणधीन छन् । ५ सय ८५ मेगावाटका २ आयोजना अध्ययनको चरणमा छन् ।

श्रोत: कारोबार, २०७४/०६/२५

प्रत्येक स्थानीय तहमा ऊर्जा उत्पादन योजना

राष्ट्रिय योजना आयोगले प्रत्येक स्थानीय निकायमा ऊर्जा उत्पादन गर्ने योजना अघि सारेको छ । सन् २०३० भित्र सबैलाई ऊर्जा पुऱ्याउने सहश्राब्दी विकास लक्ष्य पूरा गर्न र ऊर्जा संकटलाई न्यूनीकरण गर्ने उद्देश्यले ७ सय ५३ स्थानीय निकायमै ऊर्जा उत्पादन गर्ने योजना अघि सारेको हो । यसअघि पहिचान भइसकेका जलविद्युत् आयोजनाहरूबाहेक ५ वर्षभित्र करिब ४ सय मेगावाट बराबरका ऊर्जा उत्पादनका आयोजनाहरू अघि बढाउने जनाएको छ ।

५ सय किलोवाटदेखि एक मेगावाटसम्मका ऊर्जा उत्पादनका आयोजनाहरू अघि बढाउने लक्ष्यसहित अध्ययन अघि बढेको आयोगका सदस्य डा. अरविन्दकुमार मिश्रले जानकारी दिए । “पर्याप्त ऊर्जा अभाव, वितरण र प्रसारणमा समस्या तथा विद्युत् पहुँच नपुगेका क्षेत्रहरूमा विद्युत् पुऱ्याउनका लागि आयोगले योजना अघि बढाउन लागेको हो,” उनले भने । उनका अनुसार हिमाल, पहाड र तराईका स्थानीय निकायमा क्षेत्र अनुसार प्राकृतिक स्रोतहरू जलविद्युत्, सोलार (सौर्य ऊर्जा), वायु र बायोमासका उपयुक्त प्रविधि छनोट गरी योजना अघि बढाउनका लागि आयोग र नेपाल विद्युत् प्राधिकरणको सहायक इन्जिनियरिङ परामर्शदाता कम्पनीबीच सम्झौता भएको छ । सम्झौता अनुसार प्राधिकरणले तीन महिनाभित्र प्रत्येक स्थानीय निकायमा उपयुक्त हुने ऊर्जाको स्रोत, त्यसको क्षमता, ग्रीड कनेक्सन हुने क्षेत्र र नहुने क्षेत्रमा कसरी गर्ने स्पष्ट खाका र लागतको व्यवस्थापन लगायतबारे इन्जिनियरिङ कम्पनीले प्रतिवेदन बुझाउनेछन् ।

प्रतिवेदनको आधारमा प्रत्येक स्थानीय निकायमा ऊर्जा उत्पादनका आयोजनाहरू अघि बढाउनका लागि आयोग, ऊर्जा मन्त्रालय, विद्युत् प्राधिकरण र वैकल्पिक ऊर्जा प्रवर्द्धन केन्द्रका अधिकारीहरू बसेर स्पष्ट कार्यान्वयन कार्यविधि बनाई दातृ निकायहरूको समेत सहयोगमा अघि बढाउने आयोगले जनाएको छ । “मंसिर अन्तिमसम्ममा प्रतिवेदन आएपछि सरोकारवाला निकायहरूले त्यसको कार्यान्वयन कार्यविधि बनाई आवश्यकताको आधारमा दातृ निकायहरूको समेत सहयोगमा पाँच वर्षभित्र सबै योजनाहरू सम्पन्न गर्ने लक्ष्य राखिएको छ,” आयोगका सदस्य मिश्रले भने । स्थानीय निकायले कम लागत र केन्द्रबाट बढी अनुदान दिई अघि बढाउने योजनाहरू सम्पन्न भएपछि स्थानीय निकायलाई नै हस्तान्तरण गरिने आयोगले जनाएको छ ।

पहाड र हिमालमा जलविद्युत्, सोलार र वायु तथा तराईमा सोलार, वायु र बायोमासमार्फत ऊर्जा उत्पादनको सम्भावना रहेकोले आयोगले चार ऊर्जा प्रविधिलाई समेटेर योजना बनाएको जनाएको छ । आयोगले प्रत्येक स्थानीय निकायमा ऊर्जा उत्पादनका योजनाहरू अघि बढाएपछि विद्युत्को पहुँच नपुगेका सर्वसाधारणमा आधुनिक ऊर्जाको पहुँच पुग्ने, प्रसारण र वितरण लाइनको समस्या न्यूनीकरण हुनुका साथै अहिले देखिएको बढ्दो चुहावट कम हुने र ऊर्जाका योजनाहरू स्थानीय निकायको सहभागितामा बनाउन लागिएको अपनत्व बढ्ने लगायतका प्रत्यक्ष फाइदा हुने जनाएको छ । अति सानो

योजनाहरू बनाउँदा भरपर्दो र दिगो नहुने भएकोले बढी लागत र क्षमताका आर्थिक रूपमा धान्न नसक्ने योजनाहरूको सट्टा स्थानीय मागलाई आपूर्ति गर्न सक्ने खालका ५ सयदेखि एक मेगावाटसम्मका योजनाहरूमा छनोट गर्ने लक्ष्य राखिएको आयोगले जनाएको छ । सबै आयोजनाहरूलाई ग्रीडसँग जोड्ने गरी योजना अघि बढाउन लागिएको सदस्य डा. मिश्रले जानकारी दिए ।

प्राधिकरणले जलविद्युत्, सोलार, वायु र वायोमासमध्ये उपयुक्त ऊर्जा प्रतिविधिको छनोटसहित आयोजनाहरूको लागत, ग्रीड कनेक्सन क्षेत्र र ग्रीड नपुगेको क्षेत्रमा ग्रीड पुऱ्याउने योजना लगायतले ऊर्जा संकटलाई न्यूनीकरण र सबै जनतालाई ऊर्जाको पहुँच पुर्याउनका लागि सहज हुने अपेक्षा आयोगको छ । प्राधिकरणले लागत समेत तय गर्ने कारण सरकारले कति अनुदान दिने र स्थानीय निकायले कति त्यसमा लगानी गर्ने स्पष्ट खाका समेत आउने आयोगले जनाएको छ । यी आयोजनाहरू निर्माण गर्दा सरकारले बढी रकम दिने र स्थानीय निकायले कम लगानी गर्ने गरी अघि बढाउने लक्ष्य राखिएको छ ।

श्रोत: अभियान, २०७४/०६/२५

पुवाखोला आयोजनाबाट २.८ मेगावाट विद्युत् उत्पादन शुरु

इलामको पुवाखोलामा निर्मित पुवाखोला-१ जलविद्युत् आयोजनाको निर्माण कार्य सम्पन्न भई विद्युत् उत्पादन शुरु भएको छ । इलाम नगरपालिका र देउमाई नगरपालिका बीचमा पर्ने पुवाखोलाबाट चार मेगावाट क्षमताको सो आयोजनाले निर्माण सम्पन्न गरेर २.८ मेगावाट विद्युत् उत्पादन थालेको हो । उक्त आयोजनाले असोज पहिलो सातादेखि परीक्षण उत्पादनसमेत शुरु गरिसकेको आयोजनाका प्लान्ट मेनेजर रमाकान्त देवले जानकारी दिए । उक्त आयोजना रु ७२ करोडको लगानीमा निर्माण सम्पन्न भएको आयोजनाका परियोजना प्रबन्धक उत्तम थापाले बताए । पुवाखोलाको पानीलाई सदुपयोग गरी विद्युत् उत्पादनका लागि आयोजनाले शान्तिडाँडाबेंसीमा इन्टेक निर्माण गरी लामो पाइपलाइनबाट विद्युत् गृहसम्म पानी पुऱ्याएको छ । १०८ मिटर हेड रहेको पेनस्टक पाइपबाट विद्युत् गृहमा विद्युत् उत्पादन गरिएको हो । विद्युत् गृहदेखि उत्पादित विद्युत्लाई गोदकको सबस्टेसनसम्म ल्याएर राष्ट्रिय प्रसारणमा जोड्नका लागि ६.५ किलोमिटर प्रसारण लाइन निर्माण भइसकेको जनाइएको छ । पुवाखोला-१ हाइड्रोपावर कम्पनीको प्रवर्धनमा सम्पन्न आयोजनाका लागि सिद्धार्थ बैंक र सिटिजन बैंकले लगानी गरेका छन् । पुवाखोला-१ हाइड्रोपावर निर्माण भएसँगै इलाममा जलविद्युत् आयोजनाको सङ्ख्या आठ पुगेको छ । ती आयोजनाबाट हाल जिल्लामा ७५ मेगावाट विद्युत् उत्पादन भइरहेको छ ।

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७४/०६/२६

साना हाइड्रोपावरका क्षेत्रमा रहेका समस्या

जलविद्युत् सरकारको प्राथमिकताप्राप्त क्षेत्र हो । त्यसैले बैंकहरूले जलविद्युत्मा धमाधम ऋण लगानी गरिरहेका छन् । बैंकहरूले ऋण लगानी गर्न थालेपछि आयोजनाका लागि वित्तीय व्यवस्थापनमा खासै समस्या नहुने भएकाले केही वर्षयता देशमा खासगरी जलविद्युत्को क्षेत्रमा लगानी बढ्दै गएको छ र अहिले जलविद्युत्को क्षेत्रमा लगानीको बाढी नै आएको छ भन्दा पनि फरक पर्दैन । तर, जलविद्युत्मा लगानीको वातावरण अझै पनि नभएको साना जलविद्युत् आयोजनाका प्रवर्द्धकहरूको भनाइ छ । संखुवासभाको सभाखोलामा ४ मेगावाट क्षमताको जलविद्युत् आयोजना निर्माण सम्पन्न गरेको दिव्येश्वरी हाइड्रोपावरका अध्यक्ष **दधिराम निरौला**ले साना जलविद्युत्

आयोजना निर्माणमा रहेका समस्याबारे यसरी बताए : **पहुँच मार्गको समस्या**

नेपालमा जलविद्युत्को ठूलो सम्भावना छ । यसले देशलाई समृद्धिको पथतिर लैजान सक्छ । तर, सानो लगानीका जलविद्युत्मा समस्याको चाड नै रहेको छ । सबैभन्दा पहिलो साना आयोजनाको लाइसेन्स प्राप्त गर्न नै समस्या हुन्छ । त्यसमाथि साना आयोजना पहाडका कुना, कन्दरामा हुने भएकाले पहुँच मार्गको ठूलो समस्या रहेको छ । खोला तर्न पुल हुँदैन, वर्षायाममा बाढी-पहिरोको जोखिम पनि त्यत्तिकै हुन्छ । आयोजनास्थलमा डोजर, स्काभेटरजस्ता हेभी इक्विपमेन्ट लैजानुपर्ने हुन्छ । आयोजनास्थल र सडक सञ्जालको दूरी धेरै टाढा हुन्छ । आयोजनाले नै पहुँच मार्ग विस्तार गर्नुपर्ने हुन्छ । पहुँच मार्गमा पर्ने स्थानीयको जग्गा खरिद गरेरै सडक निर्माण गरिएको भए पनि स्थानीयले अनेक माग राख्छन् । उनीहरूको माग पूरा गर्न धेरै नै मुस्किल हुन्छ । एकपछि अर्को माग हुन्छ । जसका कारण पहुँच मार्ग, निर्माण र त्यसपछि स्थानीयले गर्ने माग ठूलो समस्याका रूपमा रहेको छ ।

जग्गा प्राप्तिमा समस्या

कुनै पनि स्थानमा जलविद्युत् आयोजना निर्माण गरिँदै छ भन्ने थाहा पाएपछि स्थानीयले जग्गाको मूल्य दिन दुगुना, रात चौगुनाको दरले बढाउँछन् । जग्गाको मूल्य यति अकासिन्छ कि रोपनीको २५-३० हजार पर्ने जग्गा छ भने त्यो साता दिनमै रोपनीको ३-४ लाख पुऱ्याइन्छ । सरकारसँग सर्भे लाइसेन्स लिन गएसँगै स्थानीयले जग्गाको भाउ कस्न थाल्छन् । हाइड्रो प्रोजेक्टलाई स्थानीयले दुहुनो गाई नै बनाउँछन् । आयोजनास्थलमा प्रवर्द्धकले पहिले नै जग्गा किनेर राख्ने भन्ने कुरा पनि हुँदैन किनकि सर्भे र डिपिआरपछि मात्र कहाँ-कहाँको जग्गा पर्ने हो भन्ने टुंगो लाग्छ । त्यतिवेलासम्ममा स्थानीयले जग्गाको मूल्य सरकारी मूल्यांकनभन्दा बिसौं गुणा बढी पुऱ्याएका हुन्छन् । जग्गा खरिद नगरौं आयोजना बन्दैन, आयोजना नबनाऔं ठूलो मिहिनेत र लगानी भइसकेको हुन्छ ।

सरकारी मध्यस्थताको अभाव

आयोजना निर्माण गर्ने स्थानमा सरकार र त्यहाँको स्थानीय प्रशासनले मध्यस्थताको भूमिका निर्वाह गर्नुपर्छ । प्रवर्द्धक र स्थानीयबीच हुन सक्ने विवाद तथा समस्या प्रशासनले दुवैको माग सम्बोधन हुने गरी समाधान गरिदिनुपर्छ । प्रवर्द्धक र स्थानीय दुवैले सधैं आफ्नो हित मात्र सोचेको हुन्छ । आफूलाई

सहज हुने गरी अगाडि बढ्न खोज्छ । त्यस्तोमा मध्यस्थता गर्ने नै प्रशासनले हो । प्रशासनले दुवै पक्षको कुरा सुनेर मध्यस्थता गरिदियो भने दुवै पक्षलाई सहज हुन्छ । तर, स्थानीय प्रशासनले सहयोग गरेको पाइँदैन । स्थानीय प्रशासन आयोजनास्थलमा गएर बसिदिए मात्र पनि हुन्छ । स्थानीयले विभिन्न बहाना र बखेडा झिकेर आयोजना पटक-पटक अवरुद्ध पार्ने गर्छन् । जसका कारण आयोजनाको लागत बढ्दै जान्छ र साना जलविद्युत् आयोजनामा लगानी गर्नेहरूलाई उठ्नै गाह्रो हुन्छ । यसले साना लगानीकर्ता निरुत्साहित हुने गरेका छन् ।

ट्रान्समिसन लाइनमा समस्या

साना जलविद्युत् आयोजनाको अर्को समस्या भनेको ट्रान्समिसन लाइन हो । अधिकांश साना जलविद्युत् आयोजनाले पहाडका कुना, कन्दराबाट सबस्टेसनसम्म ट्रान्समिसन लाइन बनाउनुपर्ने हुन्छ । ठूलो लगानी भएका ठूला आयोजनाका लागि त ट्रान्समिसन लाइन बनाउनु खासै समस्या हुँदैन । तर, साना लगानीका आयोजनाका लागि १० किलोमिटरभन्दा लामो ट्रान्समिसन लाइन बनाउन निकै कठिन हुन्छ । अर्को कुरा हाइटेन्सन लाइन सीधा लैजान सक्ने अवस्था पनि छैन । हाइटेन्सन लाइनमा कसैको घर पर्छ भने कहीं रूख वा मठमन्दिर पर्न सक्छ । त्यस्तै कसैको खेतबारी पर्छ । डिपिआर र सर्भेमा देखिएअनुसारको दूरी हुँदैन । हामीले प्रवर्द्धन गरेको सभाखोला जलविद्युत् आयोजनाको सर्भेमा पनि १८ किमि मात्र ट्रान्समिसन लाइन बनाउनुपर्ने देखिएको थियो, तर त्यो स्थानीयको अवरोधका कारण बढेर २९ किमि पुग्यो ।

स्थानीयस्तरमा जनचेतना जरूरी

स्थानीयमा विद्युत्को तार आफ्नो बारीमाथिबाट लैजाँदा गाईबस्तु मर्छन्, अन्नबाली तथा रूख सुक्छन् भन्ने गलत प्रचार रहेको छ । बाँधस्थलदेखि विद्युत्गृहमा पानी झर्ने स्थानसम्मको बीचका स्थानीयको त झन् धेरै माग हुन्छ । उनीमा प्रवर्द्धकहरूले खोलाको पानी बेचेर अर्बौं कमाउँछन् र स्थानीयलाई केही पनि दिँदैनन् भन्ने गलत बुझाइ छ । स्थानीयलाई निश्चित प्रतिशत सेयर दिनैपर्ने बाध्यता छ र दिँदैं आएको पनि छ । त्यसैले त्यो आयोजनामा स्थानीयको अपनत्व र त्यहाँबाट हुने आम्दानीको हिस्सा पनि उत्तिकै हुन्छ । तर पनि उनीहरू 'हामीलाई केही दिएनन्' भन्ने सोच राख्छन् र अनेकन बहाना झिकेर अवरोध गर्छन् । कतिपय नाजायज मागसमेत राख्छन् । सरकारी र निजी क्षेत्र दुवैले सबैभन्दा पहिले जलविद्युत् भनेको के हो, यसबाट के-के फाइदा हुन्छ जस्ता कुरामा जनचेतना जगाउन जरूरी छ । यस्तो जनचेतना सरकारी तवरबाटै गरिए त्यसको अझ सकारात्मक प्रभाव पर्छ ।

दधिराम निरौला, अध्यक्ष, दिव्येश्वरी हाइड्रोपावर लिमिटेड

दल र गुन्डागर्दीले समस्या

नेपालमा कुनै पनि क्षेत्रमा लगानी गर्दा राजनीतिक दल, तिनका भ्रातृ संगठन तथा गुन्डाहरूले धेरै नै दुःख दिने गरेका पाइन्छन् । खुला र शान्त वातावरणमा साना वा ठूला कुनै पनि जलविद्युत् आयोजना निर्माण गर्न सम्भव नै छैन भन्दा पनि हुन्छ । कुनै आयोजना वा परियोजना निर्माण गर्दा दलका नेता तथा

कार्यकर्तालाई निश्चित रकम छुट्याएन भने काम अगाडि बढाउनै मुस्किल हुँदोरहेछ । त्यस्तै स्थानीय तथा राष्ट्रिय रूपमा कहलिएका गुन्डाहरूलाई पनि चन्दा दिइएन भने सामग्री ढुवानी तथा काममा अवरोध हुन्छ । कहिलेकाहीं त ज्यान मार्नेसम्मको धम्की पनि दिने गरेका छन् । स्थानीय क्षेत्रमा क्रियाशील राजनीतिक दलका कार्यकर्तालाई चन्दा नदिएसम्म प्रवर्द्धकले आयोजनास्थलसम्म खुट्टा टेक्न पाउनु नै मुस्किल हुन्छ । यस्तोमा सरकारी प्रशासनको आवश्यकता महसुस हुन्छ, तर स्थानीय प्रशासनले पनि चासो दिँदैन ।

बैंकको चर्को ब्याजले समस्या

साना, ठूला कुनै पनि जलविद्युत् आयोजना प्रवर्द्धकले शतप्रतिशत रकम हालेर निर्माण गर्न सम्भव नै हुँदैन । त्यसैले जलविद्युत् आयोजनामा बैंकहरूले ठूलो लगानी गरेका हुन्छन् । तर, बैंकहरूले ६-६ महिनाको अन्तरमा ब्याज बढाउने गरेका छन् । एकातिर विभिन्न अवरोधका कारण आयोजनाको अवधि लम्बिँदै गएको हुन्छ अर्कोतिर बैंकको ब्याज बढ्दै गएको हुन्छ यसले प्रवर्द्धकलाई साँच्चै नै समस्यामा पारेको हुन्छ । जलविद्युत् क्षेत्र राज्यको प्राथमिकतामा रहेको क्षेत्र हो । त्यसैले जलविद्युत्का लागि लिइएको ऋणमा बैंकको ब्याजदर स्थिर राख्न सरकारले पनि विशेष पहल गर्नु आवश्यक छ । ब्याजदर स्थिर नहुँदा लगानीकर्ताहरू निरुत्साहित हुन्छन् ।

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७४/०६/२६

भारतीय प्रधानमन्त्रीको भ्रमण स्थगनले अरुण तेस्रोको शिलान्यास अनिश्चित उमेश पौडेल

बहुप्रतीक्षित ९०० मेगावाटको अरुण तेस्रो जलविद्युत् आयोजनाको शिलान्यास गर्ने मिति अनिश्चित भएको छ । भारत सरकारको स्वामित्व रहेको सतलज जलविद्युत् निगम (एसजेभिएन)ले भारतीय प्रधानमन्त्री नरेन्द्र मोदीद्वारा उद्घाटन गराउने योजना राखेको भए पनि मोदीले भ्रमण स्थगित गरपछि अनिश्चित भएको हो । नेपालमा वाम एकता भएको र सरकार स्थिर नहुने भन्दै यही असोजको अन्तिम साता नेपालको राजकीय भ्रमणमा आउन लागेका मोदीको भ्रमण स्थगित भएको हो । नेपालका प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवा र भारतीय समकक्षी मोदीले संयुक्त रूपमा अरुण तेस्रोको शिलान्यास गर्ने कार्यक्रम थियो ।

योजनाअनुसार आयोजना निर्माणको शिलान्यास नभएपछि अब के गर्ने भन्ने अनिश्चितता देखिएको कम्पनीका नेपाल निर्देशक हरेराम सुवेदीले बताए । ‘नेपाल र भारतका प्रधानमन्त्रीले संयुक्त रूपमा आयोजनाको शिलान्यास गर्ने भनिएको थियो, तर त्यसो हुन नसक्दा अब आयोजनाको औपचारिक काम कहिलेदेखि सुरु हुने अनिश्चित भएको छ,’ उनले भने ।

अघिल्लो महिना प्रधानमन्त्री देउवाले भारत भ्रमणका वेला आफूले भारतीय प्रधानमन्त्री मोदीलाई अरुण तेस्रोको शिलान्यास गर्न नेपाल आउन आग्रह गरेका थिए । भारतीय प्रधानमन्त्री मोदीले पनि अरुण तेस्रो शिलान्यास समारोहमा नेपाल आउन देउवाले निमन्त्रणा दिएको पत्रकार सम्मेलनमा जानकारी दिएका थिए । कम्पनीको योजनाअनुसार आयोजना ४ वटा प्याकेजमा निर्माण गरिनेछ । जसअनुसार पहिलो प्याकेजमा आयोजनाको बाँध, मुहान, सुरुङ र डाइभर्सनको सुरुङलगायतका भौतिक संरचना निर्माण गरिनेछ । त्यस्तै, दोस्रो प्याकेजमा पावर हाउस, तेस्रो चरणमा इलेक्ट्रोमेकानिकलको काम र चौथो प्याकेजमा हाइड्रोमेकानिकल तथा प्रसारण लाइनको काम गरिने सुवेदीले बताए ।

कुल १ खर्ब ४ अर्ब लागत अनुमान गरिएको आयोजनाको वित्तीय व्यवस्थापन यसअघि नै भइसकेको छ । भारतीय सरकारी कम्पनीद्वारा निर्माणाधीन आयोजना निर्माणका लागि भारत सरकारले ९१ अर्ब रुपैयाँ बजेटसमेत उपलब्ध गराइसकेको छ । आयोजना विकास सम्झौता (पिडिए) अनुसार भारत निर्यात हुने आयोजना निर्माण भएपछि नेपालले २१.९ प्रतिशत निःशुल्क ऊर्जा पाउनेछ । यो आयोजना बनेपछि नेपालले निःशुल्क बिजुलीसँगै करलगायतबाट २५ वर्षमा ३ खर्ब ४८ अर्ब रुपैयाँ लाभ पाउने लगानी बोर्डले हिसाब निकालेको छ ।

पिडिएअनुसार एसजेभिएनले सन् २०२१ को अन्त्यसम्म अरुण तेस्रो सम्पन्न गरिसक्नुपर्ने हुन्छ । तर, नेपाल सरकारले जग्गा अधिग्रहण र वनको स्वीकृतिमा एक वर्षभन्दा बढी ढिलाइ गरेको भन्दै आयोजना

निर्माण सम्पन्न हुन थप १ वर्ष लाग्ने सुवेदीले बताए । योजनाअनुसार अब सन् २०२२ मा मात्र निर्माण सकिनेछ ।

शिलान्यास नभएपछि काममा सुस्तता

मोदीले उद्घाटन गरेसँगै कम्पनीले आयोजना निर्माणमा तीव्रता दिने भनिए पनि त्यो नभएपछि काममा केही सुस्तता देखिने सुवेदीले बताए । ‘ठूलो हौसला र उत्साहका साथ हामीले तयारी गरेका थियौं,’ सुवेदीले भने, ‘एक्कासि भ्रमण रोकिएपछि हाम्रो तयारी र काम गर्ने उत्साहमा केही कमी आएको निश्चित हो ।’

तर, भारतीय लगानीकर्ता कम्पनी एसजेभिएनले आयोजना निर्माणका आवश्यक सबै प्रक्रिया सुरु गरिसकेको छ । धेरै समयदेखि विवादमा रहेको वन क्षेत्रको जग्गा प्रयोगका लागि गत साउन १८ गते लगानी बोर्डले जग्गा लिजमा लिन मिल्ने निर्णय गरिदिएपछि आयोजनाले काम गर्ने गति बढाएको हो । प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवाको अध्यक्षतामा बसेको लगानी बोर्डको बैठकले यस्तो निर्णय गरेको हो । बोर्डले जलविद्युत् आयोजनालाई परियोजना विकास सम्झौता (पिडिए) अनुसार आवश्यक वन क्षेत्रको जग्गा हस्तान्तरण गर्ने प्रक्रिया तत्काल अघि बढाउने निर्णय गरेको थियो ।

वनको जग्गा उपयोगसम्बन्धी समस्या समाधान भएलगत्तै आयोजनाको फाइनान्सियल क्लोजरको काम अघि बढ्ने छ । सोहीअनुसार अरुण तेस्रोलाई आवश्यक १ सय २३ हेक्टर जग्गा लिजमा हस्तान्तरण गरिने निर्णय भएको थियो ।

त्यस्तै, राष्ट्रिय योजना आयोगले गत साउन २९ गते जलविद्युत् आयोजना र प्रसारण लाइनलाई राष्ट्रिय प्राथमिकताप्राप्त क्षेत्रमा राखी सोहीअनुसार व्यवहार गर्न ऊर्जा र वन तथा भूसंरक्षण मन्त्रालयलाई निर्देशन दिइसकेको छ ।

श्रोत: काव्तिपुर, २०७४/०६/२६

मंसिरदेखि चमेलियाको बिजुली

बोहन बुढाएर, खगेन्द्र अवस्थी, मनोज बडू

पाँच वर्ष ढिलाइ र झन्डै दोब्बर खर्च लागेको चमेलिया जलविद्युत् आयोजनाबाट मंसिरदेखि बिजुली उत्पादन हुने भएको छ । बैतडी र दार्चुला छुट्याउने नदी चमेलियामा निर्माणाधीन ३० मेगावाट क्षमताको जलविद्युत् परियोजना उत्पादनको चरणमा पुगेको छ । चमेलिया आयोजनाको विद्युत् आगामी नोभेम्बरबाट उत्पादन हुने आयोजनाको भनाइ छ ।

आयोजना प्रमुख अजयकुमार दाहालका अनुसार परीक्षण (ड्राई टेस्ट) को काम सकेर अन्तिम उत्पादन र प्रसारणको काम भइरहेको छ ।

साढे ४ किलोमिटर सुरुङको ३ टनेलमध्ये १ र ३ नम्बर बन्द गरिसकेको र २ नम्बर टनेल बन्द गर्ने कार्य भइरहेको छ । 'प्लकिड र सुरुङ सरसफाइ सकिएपछि सिभिलतर्फको काम सकिनेछ ।

त्यसपछि सुरुङमा पानी छोडिनेछ,' उनले भने, 'सुरुङ टेस्ट भएपछि पावरहाउसमा जडान मेसिन टेस्ट गरिन्छ ।' उनले अक्टोबरमा टेस्टिङ सकेर नोभेम्बरमा उत्पादन सुरु गर्ने गरी काम भइरहेको जानकारी दिए ।

परियोजनाले ६ वर्ष ढिलो उत्पादन गर्न थालेको भए पनि स्थानीय बासिन्दा खुसी छन् । 'परियोजनाबाट बिजुली उत्पादन सुरु हुन लागेकोमा हामी खुसी छौं,' स्थानीय गोविन्द बोहराले भने, 'लोडसेडिङ' को मार खेपिरहेका नेपालीलाई राहत पक्कै हुन्छ ।' उनले उत्पादन खर्चमा बढाएको लागत, निर्माण कार्यमा सुस्तता र आर्थिक अनियमितताले सन्तोष गर्ने ठाउँ कमै रहेको सुनाए ।

ठेकेदार र सरकारी पक्षबाट भएको ढिलाइका कारण आयोजनाको लागत सुरुमा अनुमान गरिएभन्दा दोब्बर पुगेको छ । ८ अर्ब अनुमान गरिएको आयोजनामा १५ अर्ब ६० करोड रुपैयाँमा आयोजनाले निर्माण कार्य सम्पन्न गर्न लागेको हो । २००७ मा सुरु भएको परियोजनाको सुरुको अनुमानित लागत मूल्य ८ अर्ब ५० करोड रुपैयाँ थियो । ठेकेदार कम्पनी चाइनाको गेजुवा ग्रुप (सीजीजीसी) र विद्युत् प्राधिकरणबीच सम्झौता हुँदा निर्माण कार्य २०११ मा सम्पन्न गर्ने लक्ष्य थियो । 'निर्माण कार्यमा भएको ढिलाइले लागत मूल्य वृद्धि हुँदै गएको हो,' आयोजना प्रमुख दाहालले भने, 'ठेकेदार कम्पनी, परामर्शदाताको लापरबाही र सरकारी बेवास्ताले समयमै परियोजनाको निर्माण कार्य सम्पन्न हुन सकेन ।' अब अन्तिम चरणको कामले गति पाएमा नोभेम्बरबाट बिजुली उत्पादन भई १३२ केभी राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा जोडिने उनले जानकारी दिए । उनले सुरुङ भत्केकाले पुनर्निर्माण (भेरिएसन) मा आर्थिक अनियमितताको छानबिन प्रकरणले समेत केही महिना काम रोकिएको बताए ।

निर्माण ढिलाइले स्थानीय प्रभावित

निर्माण ढिलाइले लामो समयसम्म स्थानीयले दूषित वातावरणको असर खेप्नुपरेको छ । स्थानीय अर्जुनबहादुर बोहराले निर्माणमा भएको ढिलाइले राज्यको व्ययभार मात्रै थपिएन, स्थानीयले समेत सास्ती भोग्नुपरेको बताए । 'स्वच्छ भई बग्ने नदीको पानी लामो समयदेखि पिउन र सिँचाइ गर्न अनुपयोगी भएको छ,' उनले भने, 'नदी दूषित हुनाले घरपालुवा जनावर मरेका छन् । मान्छे र जनावरका लागि पिउने पानीको अभाव भएको छ ।' उनले कृषिका लागि सिँचाइ गर्नसमेत नदीको पानी उपयोगी नभएको बताए । त्यस्तै खड्कबहादुर खडायतले चमेलियाको नाममा नेता र कर्मचारी मोटाउने काम बढी भएको सुनाए । 'देशमा जति प्रधानमन्त्री, मन्त्री भए, सबैले चमेलियाका गाडी चढे भन्ने सुन्यौं,' उनले भने, 'त्यो रकम निर्माणस्थलमै लगानी भए आज यसको लागत बढ्ने थिएन होला ।'

चमेलिया आयोजना र त्यसको बिजुली राष्ट्रिय ग्रिडमा जोड्न प्रसारण लाइन बनेपछि दार्चुलामा अन्य आयोजना पनि बन्न थालेका छन् । आयोजना प्रमुख दाहालका अनुसार पछिल्लो समयमा चमेलिया र शाखा नदीबाट करिब ५ जलविद्युत् कम्पनीले अध्ययन गरिरहेका छन् । उनका अनुसार नौगाडमा अपि हाइड्रोपावरले बिजुली उत्पादन सुरु गरिसकेको छ । त्यस्तै अपर चमेलियाले अध्ययन थालेको छ ।

श्रोत: अभियान, २०७४/०६/२६

ढल्केबरमा सबस्टेशन निर्माण : पुनः ठेक्का आह्वान गर्ने तयारी

नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले ढल्केबर सबस्टेशनको ठेकेदार सेण्ट्रल चाइना पावर ग्रिड (सीसीपीजी)सँग ठेक्का सम्झौता तोडेपछि आन्तरिक मूल्याङ्कन गरी नयाँ ठेकेदार छनोटको प्रक्रिया शुरू गरेको छ । तोकिएको समयमा काम पूरा गर्न नसकेको भन्दै प्राधिकरणले चिनियाँ ठेकेदारसँगको ठेक्का प्रक्रिया यही असोज ६ गते तोडेको थियो । आगामी हिउँदमा सहज रूपमा विद्युत् उपलब्ध गराउन महत्वपूर्ण मानिएको उक्त सबस्टेशनको काम ९० प्रतिशत सम्पन्न भएको छ । बाँकी रहेको १० प्रतिशत कामका लागि नयाँ प्रक्रियाका आधारमा ठेकेदार छनोटको प्रक्रिया शुरू गर्न लागिएको प्राधिकरणले जानकारी दिएको छ । प्राधिकरण र परामर्शदाता भारतको पावर ग्रीड कर्पोरेशनले अनुमानित लागत तयको काम शुरू गरेको प्रवक्ता प्रबल अधिकारीले बताए ।

यस्तै, ठेक्का सम्झौता तोडिएको चिनियाँ ठेकेदार र प्राधिकरणबीच हालसम्म सम्पन्न भएको कामको बुझबुझारथ गराउने तयारी पनि सँगै अगाडि बढाइएको छ । प्राधिकरणका अनुसार हाल बाँकी रहेको १० प्रतिशत काम सम्पन्न गराउन रु. १२ अर्ब आवश्यक पर्ने देखिएको छ । तर, परामर्शदाताले एकाध दिनभित्र अनुमानित लागत तय गरेर प्राधिकरणलाई उपलब्ध गराएपछि ठेकेदार छनोटका लागि बोलपत्र आह्वानको काम शुरू हुने प्राधिकरणको भनाइ छ ।

ठेकेदार छनोटका लागि विश्वव्यापी बोलपत्र गर्ने कि, आन्तरिक वा सिधै दिने भन्ने विषयमा भने प्राधिकरण सञ्चालक समितिले निर्णय गर्नेछ । प्राधिकरण र चिनियाँ ठेकेदार कम्पनीबीच १२ जुन २०१४ मा १५ महिनाभित्र काम सक्ने गरी ठेक्का सम्झौता भएको थियो । तोकिएको समयमा काम पूरा नगरेपछि तत्कालीन ऊर्जामन्त्री जनार्दन शर्माले एक वर्ष म्याद थप गरी ठेकेदारलाई काम गर्ने मार्ग प्रशस्त गरिदिनुभएको थियो । म्याद थपपछि ठेकेदारले सबस्टेशनको ९० प्रतिशत काम सम्पन्न गर्‍यो । तर बीचमै भरतपुर-बर्दघाट प्रसारण लाइनको ठेक्का तोडिएपछि ठेकेदारले निहुँ खोजेको प्राधिकरणको भनाइ छ । रासस

श्रोत: उर्जा खबर, २०७४/०६/२६

मायाखोला जलविद्युत आयोजनाको निर्माण सुरु

१४.९ मेगावाटको मायाखोला जलविद्युत आयोजनाको निर्माण सुरु भएको छ । संखुवासभास्थित आयोजना स्थलसम्म पुग्ने पहुँच मार्ग निर्माण र जग्गा अधिग्रहणको काम पूरा भएपछि दशैंअघिबाट निर्माण सुरु भएको हो ।

साउथ एशियन इन्फ्रास्ट्रक्चर प्रालिले आयोजनाको सुरुङ्ग निर्माणको काम गरिरहेको मायाखोला हाइड्रोपावर कम्पनीका अध्यक्ष विजयमान शेरचनले बताए । आयोजनामा ७ किलो मिटर लामो पेनस्टक पाइप राख्ने गरी डिजाइन गरिए पनि साढे २ वर्षअघिको भूकम्पपछि भविष्यमा हुनेसक्ने प्राकृतिक प्रकोपको जोखिम न्युनिकरण गर्न केही परिवर्तन गरिएको छ । अब ७ किलो मिटरमध्ये ५ किलोमिटरमा लो प्रेसर पाइप र २ किलोमिटर सुरुङ्ग रहने उनले बताए ।

यो आयोजना दुई वर्षअघि नै पूरा हुनेपर्ने भए पनि प्रसारण लाइनको टुङ्गो नलाग्दा निर्माणमा जान ढिलाई भएको थियो । २ अर्ब ५० करोड रुपैयाँ लागत अनुमान गरिएको आयोजनाबाट २०७६ पुसबाट विद्युत उत्पादन गर्ने लक्ष्य राखिएको छ । आयोजना पूरा भएपछि वार्षिक ८३.१३ गिगावाट घन्टा विद्युत उत्पादन हुनेछ ।

आयोजनाबाट उत्पादन हुने विद्युत नेपाल विद्युत प्राधिकरणले संखुवासभाको बानेश्वरमा निर्माण गर्ने १३२ केभी सबस्टेसनमा लगेर जोडिने छ । उक्त सबस्टेसनसम्म आवश्यक पर्ने ५ किलोमिटर ३३ केभी प्रसारण लाइन कम्पनी आफैँले निर्माण गर्नेछ ।

निर्धारित तालिकाअनुसार प्रवर्द्धक आयोजना पूरा नगरेमा तथा विद्युत प्राधिकरणले समयमा प्रसारण लाइन तयार नगरेर विद्युत खेर गएमा ४६.९ प्रतिशत हर्जना तिर्नुपर्नेछ । सरकारले यो आयोजना प्रतिस्पर्धा गराएर निजी क्षेत्रलाई निर्माण गर्न दिएको हो ।

श्रोत: काव्तिपुर, २०७४/०६/२७

कुलेखानीको म्याद सातौंपटक थपियो

-१३ प्रतिशत काम बाँकी

-लागत २ अर्ब र समय दोब्बर बढ्यो

प्रताप विष्ट

मकवानपुरको भैंसेस्थित सानुटारमा निर्माणाधीन कुलेखानी तेस्रो जलविद्युत् आयोजनाको निर्माण कम्पनीको म्याद सातौंपटक ६ महिनाका लागि थप गरिएको छ । नेपाल विद्युत् प्राधिकरणको आइतबार बसेको बैठकले सिभिल वर्कको ठेक्का लिएको सिनो हाइड्रो कम्पनीलाई निर्माण कार्य सम्पन्न गर्न म्याद थप गरेको हो । 'साउन महिनासम्म आयोजनाको निर्माण कार्य सम्पन्न गर्न म्याद थप गरिएको थियो,' कुलेखानी-३ का आयोजना प्रमुख शुभाषकुमार मिश्रले भने, 'छैठांैपटक म्याद थप गरेको समयमा पनि आयोजनाको काम सम्पन्न नभएकाले आगामी जनवरी १८ तारिखसम्म काम सम्पन्न गरेर विद्युत् उत्पादन गर्न सातौंपटक म्याद थपिएको हो ।' विद्युत् प्राधिकरणले यो अन्तिम म्याद हो भनेर निर्माण कम्पनीलाई चेतावनीसमेत दिएको छ ।

विद्युत्गृहको निर्माणको ठेक्का लिएको जेजियाड जिल्लुन चिनियाँ कम्पनीको ढिलासुस्तीका कारण आयोजनाको निर्माण कार्य समयमा नै सम्पन्न नभएको हो । अब ६ महिनाभित्रमा विद्युत् उत्पादन गर्ने योजनाको साथ सिभिल वर्कको काम पाएको चिनियाँ कम्पनी सिनो हाइड्रोको ६ महिना म्याद थप गरिएको आयोजनाले जनाएको छ ।

'सिभिल वर्कको ठेक्का लिएको सिनो हाइड्रोकोमात्र म्याद थप गरिएको छ,' आयोजना प्रमुख मिश्रले भने, 'इलेक्ट्रोमेकानिकलको ठेक्का लिएको कम्पनीलाई हर्जाना तिराएकाले कानुनी रूपमा म्याद थप्न मिल्दैन ।' उक्त निर्माण कम्पनीले निर्माण कार्य ढिला गरेकाले आयोजनाले हर्जाना रकम तिराएकाले म्याद थप्न नपर्ने र सकेसम्म छिटो काम गराउनेमात्र हो आयोजनाका एक इन्जिनियरले भने । इलेक्ट्रोमेकानिकलको ठेक्का चीनको जेजियाड कम्पनीले लिएको छ ।

चीनबाट आयात गर्नुपर्ने अधिकांश सामानहरू आइसकेका छन् । इलेक्ट्रोमेकानिकलको ठेक्का लिएको जिजियाड कम्पनीले प्राविधिकहरू राखेर तीव्र गतिमा काम गरिरहेको छ । उक्त कम्पनीले विद्युत्गृहमा स्वीचयार्डको निर्माण गरिरहेको छ भने जेनेटर र टाइन जडान कार्य पनि भइरहेको छ । विद्युत् प्रसारण लाइनका तीनवटा टावर निर्माण गर्नुपर्नेमा २ वटा टावरको निर्माण कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको छ । अर्को टावरको जग खन्ने काम सुरु गरिसकेको छ, कम्पनीका एक इन्जिनियरले भने, 'काम तीव्र गतिमा भइरहेको छ, जनवरीको १८ तारेखसम्ममा विद्युत् उत्पादन हुन्छ ।' ५/६ स्थानमा निर्माण गर्नुपर्ने ढोकाको काम पनि भइरहेको छ । सिभिल वर्कको ठेक्का पाएको सिनो हाइड्रोले विद्युत् गृहभित्रको पहुँचमार्ग र टेलेरेसको निर्माण कार्य अन्तिम चरणमा पुर्याएको छ ।

कुलेखानी-३ का आयोजना प्रमुख मिश्रका अनुसार इलेक्ट्रोमेकानिकलको काम ८० प्रतिशतभन्दा बढी सम्पन्न भइसकेको छ भने सिभिल वर्कको काम साढे १८ प्रतिशत सम्पन्न भइसकेको छ । इलेक्ट्रोमेकानिकलको कामको ढिलासुस्तीका कारण सिभिल वर्कको काममा पनि ढिलाइ हुन गएको हो भन्दै विद्युत् प्राधिकरणसँग सिनो हाइड्रो कम्पनीले थप रकम माग गरेको छ । कम्पनीका कारणले ढिलासुस्ती नभएकाले प्राधिकरणसँग क्षतिपूर्तिस्वरूप रकम उपलब्ध गराउनुपर्ने माग गर्दै आएको छ ।

स्वदेशी लगानीमा निर्माणाधीन कुलेखानी तेस्रो जलविद्युत् आयोजनाको निर्माण कार्य आयोजनाको करिब ८७ प्रतिशत काम सकिएको छ । निर्माण कार्य ढिला भएकाले आयोजनाको लगानी पनि बढ्दै गएको छ । करिब ५

अर्बभन्दा बढी रकम खर्च हुने अनुमान गरिएको छ । २०६४ चैतदेखि काम सुरु गरिएको उक्त आयोजना २०६८ सालमा सम्पन्न गर्ने गरी सम्झौता गरिएको थियो ।

पटकपटकको म्याद थपसँगै लागत पनि झन्डै २ अर्ब बढ्ने अनुमान गरिएको छ । कुलेखानी ३ को सुरु निर्माण लागत २ अर्ब ४३ करोड अर्थात् प्रतिमेगावाट १७ करोड ३६ लाख रुपैयाँ थियो । अहिले यसको लागत बढेर ४ अर्ब ६३ करोड अर्थात् प्रतिमेगावाट ३१ करोड रुपैयाँ पुगेको छ । अझ यो लागत बढ्ने छ । ४४ महिनामा काम सम्पन्न गर्ने लक्ष्य लिएर सुरु गरिएको आयोजना ९० महिना बितिसक्दा पनि सम्पन्न हुन सकेको छैन । कुलेखानी तेस्रो १४ मेगावाट जलाशय बनाउन नपर्ने 'क्यास्केड प्रोजेक्ट' हो । तोकिएको समयमा निर्माण कार्य सम्पन्न नभएकाले आयोजनाको लागत बढेको हो । वार्षिक सरदर ४० दशमलव ६५ गिगावाट आवर विद्युत् उत्पादन गर्ने क्षमता छ ।

श्रोत: अमियान, २०७४/०६/२७

चिलिमे हाइड्रोपावरको बुक क्लोज मिति परिवर्तन

चिलिमे हाइड्रोपावर कम्पनीको साधारण सभा प्रयोजनको बुक क्लोज मिति परिवर्तन गरिएको छ । कम्पनीले यस अघि जारी गरेको सूचनामा बुक क्लोज मिति असोज २७ गतेदेखि कात्तिक १७ सम्म रहेकोमा अहिले परिवर्तन गरी कात्तिक ६ गतेदेखि २४ गतेसम्म रहेको बताएको छ ।

श्रोत: अभियान, २०७४/०६/२७

मैलुङखोला जलविद्युतले पनि सर्वसाधारणका लागि आइपीओ जारी गर्ने

आइपीओ निष्कासनका लागि धितोपत्र बोर्डमा निवेदन दिने जलविद्युत कम्पनीहरूको सूचीमा मैलुङ खोला जलविद्युत कम्पनी पनि थपिएको छ । कम्पनीले असोज २० गते बोर्डमा सर्वसाधारण लगानीकर्ताका लागि आइपीओ निष्कासन गर्नका लागि निवेदन दिएको हो ।

कम्पनीले रु.७ करोड ३६ लाख २८ हजार ६ सय बराबरको ७ लाख ३६ हजार २ सात ८६ कित्ता साधारण शेयर निष्कासन गर्न बोर्डमा निवेदन दिएको छ । यस अघि आयोजना प्रभावितका स्थानियका लागि १० प्रतिशत शेयर वितरण गरेको कम्पनीले हाल सर्वसाधारणका लागि कुल शेयरको २० प्रतिशतले हुन आउन उक्त शेयर जारी गर्ने भएको हो ।

कम्पनीले यस अघि रु.३ करोड ६८ लाख १४ हजार चार सय बराबरको ३ लाख ६८ हजार १ सय ४३ कित्ता आइपीओ आयोजना प्रभावित स्थानीय बासिन्दाका लागि निष्कासन गरी बाँडफाँड समेत गरेको थियो । कम्पनीको आइपीओ निष्कासन तथा विक्री प्रवन्धक सिद्धार्थ क्यापिटल लिमिटेड रहेको छ । बाग्मती खोलाबाट रसुवा जिल्लाको डाँडागाउँमा यस आयोजनाको ५ मेगावाट विद्युत उत्पादन गरी रहेको छ । कम्पनीको जारी चुक्तापूँजी रु.३६ करोड ८१ लाख ४३ हजार रहेको छ । कम्पनीको शेयरमा ७० प्रतिशत संस्थापक, १० प्रतिशत स्थानीय र २० प्रतिशत सर्वसाधारणको स्वामित्व रहेको छ ।

श्रोत: उर्जा खबर, २०१४/०६/२७

कात्तिक ५ सम्म कायम हुने सेयरधनीले चिलिमेको लाभांश पाउने

चिलिमे जलविद्युत कम्पनीले कात्तिक ५ गतेसम्म कायम हुने सेयरधनीलाई नगद लाभांश तथा बोनस सेयर दिने भएको छ । कात्तिक ६ देखि २४ गतेसम्म कम्पनीको सेयर किन बेच बन्द हुने भएकाले ५ गतेसम्म कायम हुने सेयरधनीले लाभांश तथा बोनस सेयर पाउने छन् । लाभांस र बोनस पाउने भएपछि चिलिमेको सेयर खरिद गर्न लगानीकर्ताको आकर्षण बढेको छ ।

कम्पनीले कात्तिक २४ गते हुने २१औं वार्षिक साधारणसभाबाट आफ्ना सेयरधनीलाई १० प्रतिशत नगद लाभांश र १५ प्रतिशत बोनस सेयर (८६ करोड १९ लाख रुपैयाँ) दिने प्रस्ताव पारित गर्ने भएको छ । असोज २१ गते बसेको सञ्चालक समिति बैठकले लाभांश र बोनस सेयर दिने प्रस्ताव गरेको थियो ।

कम्पनीले आर्थिक वर्ष २०७३/७४ को सञ्चित मुनाफाबाट चुक्ता पुँजीको १० प्रतिशतले हुन आउने ३४ करोड ४७ लाख ९२ हजार ४ सय ४८ रुपैयाँ बराबरको नगद लाभांश तथा १५ प्रतिशतले हुन आउने ५१ करोड ७१ लाख ८८ हजार ६ सय ७२ रुपैयाँ मूल्यको बोनस सेयर वितरण गर्ने गर्नेछ ।

कम्पनीले रसुवामा सञ्चालित २२ मेगावाटको चिलिमे जलविद्युत आयोजना निर्माण गरेको छ ।

कम्पनीअन्तर्गत २ सय ७० मेगावाट बारबरका ४ आयोजना निर्माणधीन छन् । ५ सय ८५ मेगावाटका २ आयोजना अध्ययनको चरणमा छन् ।

श्रोत: उर्जा खबर, २०१४/०६/२७

मैलुडले साधारण सेयर निष्कासन गर्ने

हजार ६ सय रुपैयाँ बराबरको सय रुपैयाँ अंकित ७ लाख ३६ हजार २ सय ८६ कित्ता सेयर निष्कासन गर्ने धितोपत्र बोर्डमा आवेदन दिएको महाप्रबन्धक शरद बस्यालले बताए । बस्यालका अनुसार सर्वसाधारणका लागि २० प्रतिशत सेयरको विक्री खुल्ला गरिने छ ।

कम्पनीले सेयर निष्कासन तथा विक्री गर्न सिद्धार्थ क्यापिटललाई प्रबन्धक तोकेको छ ।

यसअघि गत जेठमा रसुवाबासीका लागि ३ लाख ६८ हजार १ सय ४४ कित्ता सेयर निष्कासन गरेर बाँडफाँट गरिएको थियो ।

विद्युत उत्पादन सुरु गरेको ११ महिनापछि २०७२ बैशाखको भूकम्पले आयोजनामा ठूलो क्षति पुर्याएको थियो । क्षतिग्रस्त आयोजनाको पुनर्निर्माण गरेर पुनः सञ्चालनमा ल्याइएको हो ।